

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för socialt arbete och psykologi

Varför väljer medlemmar i en grupp att inte använda alkohol och droger? En kvalitativ intervjustudie

Marie Engstrand och Daniel Johansson

2013

Examensarbete, kandidatexamen, 15 hp

Sociologi

Socionomprogrammet

Handledare: John Lilja
Examinator: Peter Öberg

Abstract

Title: Why do members of a group choose not to use alcohol and drugs?

Author: Daniel Johansson and Marie Engstrand

The study aimed to gain insight and understanding why members of a clean and sober compound chosen to be clean and sober, why they joined the association and the importance it has. The questions used were (1) Why did members of an association choose not to use alcohol and drugs and which are the factors that may have contributed to this? and (2) Why did they join a clean and sober association and what is the importance of the association? To answer the questions six qualitative interviews were done. Results were analyzed with the help of comparison with previous research in the field and relevant theories. The results demonstrated that affiliation and the feeling of security and jacking from parents were related to the interviewees' interest in alcohol and drugs. The clean and sober compound had an important function of the interviewees by affirming one's identity as a teetotaler, and that there was a community that shares similar values regarding alcohol and drugs.

Keywords: *drug refusal skills, reason non-users drugs, abstain drugs, protective factors, resilience, self-esteem.*

Sammanfattning

Titel: Varför väljer medlemmar i en grupp att inte använda alkohol och droger?

Författare: Daniel Johansson och Marie Engstrand

Studiens syfte var att få kunskap och förståelse varför medlemmar i en nykter och drogfri förening valt att vara nyktra och drogfria, varför de gick med i föreningen samt vilken betydelse den har. Frågeställningarna som användes var (1) Varför medlemmar i en förening väljer att inte använda alkohol och droger samt vilka faktorer som kan ha bidragit till detta? och (2) Varför gick de med i en nykter och drogfri förening samt vilken betydelse har föreningen? För att besvara frågeställningarna gjordes sex kvalitativa intervjuer. Resultaten analyserades med hjälp av jämförelser med tidigare forskning inom området och relevanta teorier. Resultatet påvisade att anknytning och känsla av trygghet och stöttning från föräldrar hade samband med intervjupersonernas intresse för alkohol och droger. Den nyktra och drogfria föreningen hade en viktig funktion för intervjupersonerna genom att stärka den egna identiteten som nykterist samt där fanns en gemenskap som delar liknande värderingar gällande alkohol och droger.

Sökord: *drog vägran, icke-användare droger, avstå droger, skyddsfaktorer, motståndskraft, självkänsla.*

Förord

Vi vill här passa på att framföra våra tack till dem som gjort detta arbete möjligt. Författarna har lika stort ansvar för alla delar i arbetet.

- Våra familjer och vänner som har ställt upp under denna resa.
- Våra intervjupersoner som släppte in oss och delade med sig av sina liv och erfarenheter.
- Vår handledare John Lilja som gett många tips och goda råd under arbetets gång.
- Andra personer som har hjälpt oss på något sätt.

Marie Engstrand och Daniel Johansson

2014-01-10

Innehållsförteckning

Kapitel 1 Inledande avsnitt	1
1:1 Inledning.....	1
1:2 Syfte.....	1
1:3 Frågeställningar	1
1:4 Koppling till socialt arbete.....	2
1:5 Uppsatsens disposition.....	2
Kapitel 2 Metodavsnitt	3
2:1 Metod	3
2:2 Förförståelse.....	3
2:3 Hermeneutisk metod	3
2:3:1 Den hermeneutiska cirkeln	3
2:3:2 Tillämpning av hermeneutisk cirkel	4
2:4 Diskursanalys.....	4
2:5 Litteratursökning	5
2:5:1 Urval – datainsamling.....	5
2:5:2 Genomförande	5
2:5:3 Triangulering	7
2:5:4 Validitet och reliabilitet.....	7
2:5:5 Generaliserbarhet	8
2:6 Etiska ställningstagande	8
Kapitel 3 Tidigare forskning	10
3:1 Tidigare forskning och kunskapsläge.....	10
3:2 Uppväxt	10
3:3 Orsaker att inte använda alkohol och droger	11
3:4 Identitet och grupp.....	12
Kapitel 4 Vetenskapsfilosofisk utgångspunkt samt teoretiska perspektiv	14
4:1 Skyddande faktorer	14
4:2 Socialkonstruktivism.....	15
4:2:1 Attachment.....	15
4:2:2 Sociala identitetsteori	16
4:2:3 Gruppteori.....	16
4:3 Analysperspektivens relevans för examensarbetet	16
Kapitel 5 Resultat	17

5:1 Presentation av intervjupersonerna	17
5:2 Frågor om Uppväxt.....	17
5:2:1 Sammanfattning.....	22
5:3Frågor om varför de har valt att inte använda alkohol och droger.....	22
5:3:1 Sammanfattning.....	25
5:4 Frågor om identitet och grupp	26
5:4:1Sammanfattning.....	29
Kapitel 6 Analys.....	30
6:1 Analys i förhållande till tidigare forskning.....	30
6:1:1 Uppväxt	30
6:1:2 Delkommentar	31
6:1:3 Skyddande faktorer	31
6:1:4 Delkommentar	32
6:1:5 Grupp och identitet.....	32
6:1:6 Delkommentar	33
6:2 Analys i förhållande till teori	33
6:2:1 Attachment.....	33
6:2:2 Delkommentar	34
6:2:3 Skyddande faktorer	34
6:2:4 Delkommentar	35
6:2:5 Social identitetsteori och gruppteori	35
6:2:6 Delkommentar	36
6:3 Helhetsanalys i de olika lokalföreningarna	36
6:3:1 Sammanställning av intervjupersonernas svar lokalförening 1	37
6:3:2 Sammanställning av intervjupersonernas svar lokalförening 2	37
6:3:3 Sammanställning av intervjupersonernas svar lokalförening 3	38
6:3:4 Delkommentarer	39
6:4 Helhetsanalys kopplat till tidigare forskning och analysverktyg.....	39
Kapitel 7 Slutdiskussion	43
7:1 Besvarande av frågeställningar och diskussion.....	43
7:2 Metoddiskussion	44
7:3 Förslag på fortsatt forskning	45
Referenser	46
Appendix	49

Bilaga 1	49
Bilaga 2	50

Kapitel 1 Inledande avsnitt

1:1 Inledning

Under studietiden på Socionomprogrammet på Högskolan i Gävle har vi kommit i kontakt med missbruksproblematik på olika sätt. I detta examensarbete kommer vi att undersöka varför individer som ingår i en nykter och drogfri förening väljer att inte använda alkohol och droger, vilka faktorer som kan ha bidragit till detta samt varför de gick med i en nykter och drogfri förening och vilken betydelse den har. Frågan varför vissa individer använder alkohol och droger känns klassiskt "uttjatad". Den här frågeställningen öppnar upp för ett annat intressant perspektiv på området som vi vill veta mer om. Ämnet är ursprungligen från ett uppsatsförslag från FoU (forskning och utveckling) där Kaj Gustavsson var vår kontaktperson. Uppsatsförslaget var "Varför vissa ungdomar inte testar droger – vilka är friskfaktorer och främjande faktorer?". Vi tyckte att frågeställningen är intressant då den sker ur ett salutogent perspektiv. Vi har sedan i samråd med vår handledare John Lilja valt att avgränsa området så det är genomförbart under ett examensarbete. Den förförståelse vi har sedan tidigare gällande området är främst knuten till det vi har lärt oss tidigare i utbildningen t.ex. teorier runt skydds- och riskfaktorer gällande barn och ungdomar samt om missbruk och teorier runt detta. Att göra en kvalitativ intervjustudie där sex personer berättar om sin bakgrund och varför de valt att vara nyktra och drogfria samt ingå i en nykter förening ger en ökad förståelse för varför de väljer att leva sina liv utan alkohol och droger samt ingå i en nykter förening. Dessa sex intervjupersoner är medlemmar i samma nykterhetsförening som finns över hela Sverige.

1:2 Syfte

Syftet med detta examensarbete är att utifrån intervjuer med sex personer undersöka varför medlemmar i en nykter och drogfri förening valt och fortsätter välja att inte använda alkohol och droger. Vilka faktorer som kan bidragit till detta och varför de gått med i en nykter och drogfri förening samt vilken betydelse den har.

1:3 Frågeställningar

- Varför väljer medlemmar i en grupp att inte använda alkohol och droger och vilka faktorer som kan ha bidragit till valet?

- Varför väljer de att gå med i föreningen och vilken betydelse har den?

1:4 Koppling till socialt arbete

Alkohol och drogmissbruk spelar en stor roll i socialt arbete då det är ett socialt problem samt en underliggande orsak till många andra sociala problem. Det är viktigt att ha kunskap om salutogena och förebyggande orsaker som motverkar alkohol och drogmissbruk inom socialt arbete.

1:5 Uppsatsens disposition

Examensarbetet är indelat i sju kapitel. I kapitel ett ges en inledande beskrivning till arbetet. I kapitel två beskrivs metoden för hur arbetet har genomförts. I kapitel tre beskrivs den tidigare forskningen inom området och som använts i arbetet. I kapitel fyra redovisas och motiveras valen av de teoretiska perspektiven vi har valt. I kapitel fem redovisas resultaten av intervjuerna med citat och sammanfattningar. I kapitel sex analyseras data, först intervjupersonen var för sig och sedan undersöker vi helheten. I kapitel sju avslutas arbetet med en slutdiskussion där vi redovisar examensarbetets resultat, en metoddiskussion samt förslag på fortsatt forskning.

Kapitel 2 Metodavsnitt

2:1 Metod

Vi kommer i följande kapitel beskriva den metod vi använt vid datainsamlande. Först beskrivs vår förförståelse inom området sedan den analysmetod vi tänker använda för att analysera vår insamlade data. Därefter tar vi upp hur litteratursökning gått till, urvalet av intervjupersoner, genomförande och databearbetning av intervjuerna, triangulering, validitet och reliabilitet aspekter samt generaliserbarheten av examensarbetet. Sedan kommer vi undersöka arbetets etiska ställningstaganden.

2:2 Förförståelse

Den kunskap som vi som forskare hade om ämnet sedan tidigare kallas förförståelse och behövs uppmärksammas i arbetet. (Olsson & Sörensen, 2011, s.101). Vår förförståelse som fanns omkring ämnet för examensarbete var den kunskap vi tillägnat oss under utbildningen Socionomprogrammet på Högskolan i Gävle. Vi har tidigare kommit i kontakt med teorier kring risk/skyddsfaktorer, socialpsykologi samt missbruk inom socialt arbete.

2:3 Hermeneutisk metod

Syftet med att tolka en text utifrån ett hermeneutiskt perspektiv är att hitta mening i materialet. Forskningsfrågan är utgångspunkt i tolkningen av texten. (Kvale & Brinkman, 2009, s.226f). Förförståelsen är oundviklig för att kunna tolka en text utifrån detta perspektiv då alla individer är formade av sina upplevelser och sociala kontext. En text kan få olika mening beroende på vem som tolkar den. (Bergström & Boréus, 2005, s.24f).

2:3:1 Den hermeneutiska cirkeln

I den hermeneutiska cirkeln är det en ständig process att analysera materialet både i sin helhet och delarna. Delarna behöver förstås utifrån helheten och helheten behöver förstås utifrån delarna. (Bergström & Boréus, 2005, s.24f). Enligt den hermeneutiska cirkeln ska man avsluta sin tolkning när man har fått fram ett inre sammanhang i materialet, sedan prövar man delarna i tolkningarna mot materialet i sin helhet. När man gör en ny tolkning med den hermeneutiska cirkeln så vidgas materialets mening. (Kvale & Brinkman, 2009, s.226).

2:3:2 Tillämpning av hermeneutisk cirkel

Vi har tillämpat den hermeneutiska cirkeln genom att vi börjat med att analysera olika separata delar eller ”teman” av vår insamlade data. Dessa teman utgick från resultat av tidigare forskning och denna forskning användes vid analys av data. Vi delade in data efter uppväxt, orsaker till beslut att avstå alkohol och droger, identitet och grupp. Efter att ha gjort detta började vi relatera dessa olika delar till varandra och efter hand kunde vi skönja en helhet som växte fram ur materialitet. Vi tillämpade sedan relevanta teorier som vi ansåg kunde beskriva data samt besvara våra frågeställningar.

2:4 Diskursanalys

Vi har även hämtat inspiration från diskursanalysen och det diskursiva identitetsskapandet i vårt arbete. Diskurser kan beskrivas som:

/.../ett antal försanthållanden om hur vi ser på världen. (Bergström & Boréus, 2005, s.311). Eller ett system av språkliga utsagor som hålls samman och avgränsas av utsagor som tillhör olika system. (Ibid. 2005, s. 335).

I en diskursiv analys ses språket som ett meningsutbyte och en social aktivitet. Språket formas av och formar hur vi ser och upplever vår verklighet. Det innebär att språket hjälper till att skapa vår identitet och våra relationer. Diskursen sätter ramar för individers handlingsutrymme och identitetsskapande. Diskursanalys ser precis som socialkonstruktivistisk teori språket som formande av vad vi tänker och hur vi handlar. Med diskursanalys kan man studera diskursens följder och sociala yttringar. (Hollander & Borgström, 2009, s.107).Det centrala inom diskursanalys är att tydliggöra de tvingande normer som diskursen skapar. (Ibid. 2005, s. 326ff). Inom diskursanalys inriktad mot identitetsskapande betonas att diskurser först blir meningsfulla när de relateras till andra diskurser. Analogikedjor är ett sammanställande av centrala begrepp och kärnor inom diskursen som tydligt visar de centrala element som håller diskursen samman. Genom analogikedjor kan diskursens gränser tydliggöras och på så sätt framträder diskursens identitetsskapande funktion. (Bergström & Boréus, 2005, s.337f).

"Identitetskonstruktion är en process där en sammansmältning av självbild och andras bilder utgör grunden". (Ibid. 2005, s. 328).

Ett identitetsskapande är dock inte möjligt utan att ha avgränsade oppositionella identiteter. Ett "vi" och "dem" är nödvändigt för identitetskonstruktionen. (Bergström & Boréus, 2005, s. 327f).

2:5 Litteratursökning

I vårt insamlande av empiri har vi använt oss av Gävle Högskolas biblioteks hänvisade sidor för litteratursökningar inom socialt arbete som t.ex. Proquest, Web of knowledge, Libris och Discovery. Sökorden som används har varit: *"drugrefusalskills"*, *"reason non-usersdrugs"*, *"abstaindrugs"*, *"protectivfactors"*, *"motståndskraft/resilience"* och *"självkänsla"* i olika kombinationer med varandra. Forskningen kring alkohol och droger visade sig vara utbredd och varierande. I våra sökningar fann vi hundratals artiklar och böcker som berörde forskningsområdet. En stor del av den funna litteraturen hade andra ingångsvinklar än vårt arbete som fokuserar på ett aktivt val att ta avstånd ifrån alkohol och droger. I olika handledningssituationer fick vi även tips på olika söksidor, litteratur och råd av vår handledare John Lilja som kunde vara användbar i vårt examensarbete.

2:5:1 Urval - datainsamling

Urvalet av intervjupersonerna var syftesbestämt och har gjorts utifrån ett s.k. snöbollsurval, dvs. genom att vi kontaktat en ledande person inom en nykterhetsrörelse som sedan valt ut intervjupersoner enligt kriterier vi lämnat. (Patton, 2002, s.237f). Vi har valt att använda oss av intervjupersoner mellan 18-40 år som är medlemmar i en förening där de valt att inte använda alkohol och droger. Ålderskriteriet gjordes för att begränsa urvalet med tanke på den begränsade tid vi haft till förfogande under examensarbetet samt att mycket av den relevanta forskningen inom området vi hittat handlar om ungdomar inom denna ålderskategori. Vi sökte intervjupersoner som var under 30 år men svårigheter att hitta villiga intervjupersoner gjorde att vi även fick använda personer som var över 30. Samtliga intervjupersoner var ungdomar eller unga vuxna när de gjorde sina val att avstå från alkohol och droger. Vi valde att använda oss av intervjupersoner med olika bakgrund och kön. Vi var intresserade av skyddande faktorer som gör att individer väljer att inte använda alkohol och droger.

2:5:2 Genomförande

Datainsamlingen inför examensarbetet har skett genom litteratursökningar i olika databaser med fokus på tidigare forskning inom området för studien, vi har även intervjuat sex personer

som aktivt valt att inte använda alkohol och droger. De sex intervjuer som ligger till grund för denna studie har genomförts utifrån allmän temainriktad intervjuguide som arbetats fram med hänsyn till arbetets syfte och frågeställningar. Vi använde oss av kvalitativa forskningsintervjuer med individer mellan 18 och 40 år. Vi ansåg att kvalitativa intervjuer bättre kunde besvara djupare orsaker på vår frågeställning än vad en kvantitativ studie skulle kunna ha gjort. Vi var intresserade av en djupare förståelse av individernas tankar och känslor. (Patton, 2002, s. 14). Intervjuguiden (bilaga 2) innehöll fyra områden, med frågor som rörde: *Uppväxt, skyddsfaktorer, identitet* och *grupp*. Under varje tema fanns ett antal underfrågor formulerade med koppling till de frågor vi ansåg vara relevanta att få svar på. (Esaiasson m.fl., 2007, s.298). Teman och frågor har utarbetats efter tidigare forskningsresultat inom området och vissa frågor har redan använts av forskare inom området.

Resultaten som kom fram genom tidigare forskning var att självkänsla, familjestruktur/familjeanknytning, påverkan från omgivning, kunskap om droger, rädsla för skador och bieffekter samt social position hade betydelse för individer att avstå från alkohol och droger. Intervjuerna var halvstrukturerade med styrning mot de teman som vi utgick ifrån. Intervjuguiden hjälpte oss att systematiskt och effektivt utforska de ämnen och teman som vi var intresserade av. (Patton, 2002, s.343).

Vi har strävat efter att vara objektiva, fördomsfria och empatiska samt lyssna aktivt och vara väl pålästa för att genomföra intervjuerna på ett bra sätt. (Patton, 2002, s.49ff). Vi använde oss av inspelningsutrustning för att säkerställa att vi återgav materialet på ett korrekt sätt. (Larsson, 2005, s.100f). Vi transkriberade sedan intervjuerna i sin helhet. Transkribering går ut på att intervjumaterialet skrivs ner bokstavligen ord för ord. (Olsson & Sörensen, 2011, s.131). Vid analysen gjorde vi en meningskoncentrering av materialet genom att göra kortare sammandrag av vad intervjupersonerna sa. Sedan meningskategorisera vi materialet genom att dela in data i teman så att materialet blev mer överskådligt. Därefter meningstolkade vi materialet. (Larsson, 2005, s.106).

Intervjuformerna blev både via telefon och genom möten. Telefonintervjuerna gjordes på grund av att det var svårt att finna intervjupersoner i närområdet. Vi har gjort tre intervjuer via möten och tre intervjuer via telefonen. Dessa personer har varit 18-40 år och varierande kön. Två intervjupersoner från de tre orter vi har varit i kontakt med. Så det var tre olika kontexter som vi fick ha i beaktande när vi analyserade materialet.

2:5:3 Triangulering

Vi använde oss av triangulering för att öka validiteten samt reliabiliteten i vårt arbete. Trianguleringsmetoderna som vi använde oss av var undersökningstriangulering, här var vi två personer som medverkade i datainsamlingen och vi prövade vi varandras tolkningar av data. (Patton, 2002, s.247). Vi använde oss även av teoritriangulering, genom att använde olika teorier på samma data. (Larsson, 2005, s.109). Vi jämförde materialet med tidigare forskning inom området och på så vis ökade vi validiteten.

2:5:4 Validitet och reliabilitet

Validiteten tog vi i beaktande genom att vi använde oss av intervjupersoner med olika bakgrund och livserfarenhet samt ålder. Vi sökte aktivt efter personer som vi ansåg vara representativa för arbetet. (Kvale & Brinkman, 2009, s.181). Vi ville med detta försöka studera det vi avsåg att studera och besvara våra forskningsfrågor på ett giltigt sätt. (Larsson, 2005, s.116f). Eftersom vi genomförde tre intervjuer öga mot öga och tre intervjuer på telefon så har vi fått beakta detta i analysen. Vi är även medvetna om att eftersom intervjupersonerna är från tre olika lokalföreningar så är de ifrån tre olika kontexter. Detta har vi även tagit i beaktande i vår analys.

Av våra intervjupersoner är fyra kvinnor och två män. Detta innebar att könsfördelningen inte var helt jämlikt fördelat och detta har vi diskutera i analysen. Åldersspannet hos intervjupersonerna rör sig mellan 18-40 år. Mycket av den tidigare forskningen rör ungdomar och yngre vuxna. I arbetet med att utforma intervjuguiden har vi utgått ifrån tidigare forskning.

Vi har gjort pilotstudier där vi provat och korrigerat intervjuguiden. Detta har hjälpt oss att formulera frågorna tydligare och säkerställa att de tolkas som vi avser samt sätta frågorna i en logisk ordningsföljd så att det blev ett flyt i intervjun. (Olsson & Sörensen, 2011, s.153). Samma intervjufrågor ställdes till samtliga intervjupersoner. Vi var båda med under samtliga intervjuer och detta bidrog även till att vi kunde reflektera över vår insamlade data och utbyta idéer och tankar med varandra. Vi diskuterade risken av att som intervjuare påverka intervjupersoner med vårt kroppsspråk och verbala uttryck. Vi upplevde ibland att genom instämmanden och nickanden så kunde intervjupersonernas tankar och känslor påverkas. Detta var mest påtagligt under första intervjun och blev lättare att hantera vid de senare

intervjuerna. Vi upplevde att vi vid telefonintervjuer inte påverkade intervjupersonerna på samma sätt. Det blev även lättare att hitta villiga intervjupersoner om de genomfördes via telefon. Kvale och Brinkman (2009, s.165f) beskriver att fördelar med telefonintervjuer är att de kan genomföras vid geografiska avstånd. Fler fördelar är att den egna fysiska närvaron som störningskälla kan uteslutas. Nackdelar är att intervjuaren kan missa kroppsliga reaktioner och subtila röstreaktioner. Reliabiliteten tog vi i beaktande genom att vara medvetna om vår egen betydelse för resultatet. (Patton, 2002 s.14). Vi var båda med under samtliga intervjuer och detta gjorde att samtliga intervjuer hade liknande förutsättningar och inte stördes av variationer som kan uppstå i svaren på grund av att olika intervjuare används. (Kvale & Brinkman, 2009, s.263).

2:5:5 Generaliserbarhet

Vi var medvetna om att generaliserbarhet inte har samma innebörd i en kvalitativ undersökning som i en kvantitativ. (Patton, 2002, s.14). Vi ansåg att en kvalitativ undersökning var att föredra i detta fall då vi sökte en fördjupad förståelse av individernas tankar och känslor. Syftet var inte att generalisera våra resultat utan att undersöka varför just dessa intervjupersoner med varierande bakgrund, kön och ålder valt att inte använda alkohol och droger. (Larsson, 2005, s.118).

2:6 Etiska ställningstagande

Etiska frågor och avgöranden är någonting som bör vara närvarande under hela arbetet. Det var viktigt att ta hänsyn till etik samt moral vid utarbetande och urval till intervjuerna. (Kvale & Brinkman, 2009, s.118). Detta innebär att undersökaren i alla forskningsprocessens stadier måste vara observant på etiska problem och dilemman som kan uppstå under arbetes gång. Vid kontakt med intervjupersonerna har de innan intervjuerna tagit del av ett informationsblad där information om syfte, frivillighet, konfidentialitet och vilka som tar del av materialet. (Bilaga 1). Det finns fyra olika forskningsetiska principer att beakta. Dessa är *informationskrav*, *samtyckeskrav*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. I *informationskravet* är det viktigt att tänka på att forskaren lämnar grundliga uppgifter kring själva examensarbetet samt informerar om att medverkan är frivillig. (Vetenskapsrådet, 2002, s.7). I vårt fall har intervjupersonen informerats genom informationsbladet att medverkan är frivillig och att de när som helst kan avbryta intervjun. I *samtyckeskravet* ska en forskare upprätta ett samtycke med intervjupersonerna som medverkar i intervjuerna för

examensarbetet. (Vetenskapsrådet, 2002, s.8f). I *konfidentialitetskravet* är det viktigt att tänka på att inte avslöja intervjupersonernas identitet genom att skriva deras namn på de som medverkar i intervjuerna samt så kommer den insamlade data att avidentifieras på ett sätt så inte intervjupersonen kan urskiljas. (Ibid. 2002, s.12f).

Vi har där även förklarat syftet med intervjun samt garanterat intervjupersonernas konfidentialitet vilket innebär att privata uppgifter som framkommer vid intervjuerna kommer att avkodas så att de inte kan härledas till individen som har lämnat informationen. (Kvale & Brinkman, 2009, s.88ff). Vi har även tagit hänsyn till att det kan komma upp känsliga ämnen vid intervjuerna som kan påverka intervjupersonen. Vi tänker därför vara uppmärksamma på att inte gå för långt med våra intervjufrågor. Märkte vi att vi var för närgångna i våra frågor och att intervjupersonen reagerade negativt så gick vi inte vidare med frågor på detta område. Vi var även noga att efter intervjuerna ha en debriefing där vi samtalade om intervjun och hur det kändes för intervjupersonen. Vi lämnade även uppgifter om de ville komma i kontakt med oss om de hade frågor eller funderingar i efterhand. Det sista kravet är nyttjandekravet som innebär att de uppgifter som har kommit fram i intervjuerna endast kommer användas till examensarbetet och inte till andra syften. (Vetenskapsrådet, 2002, s.14).

Kapitel 3 Tidigare forskning

3:1 Tidigare forskning och kunskapsläge

Vi kommer i detta kapitel beskriva hur kunskapsläget ser ut inom området som vi är intresserade av för vårt examensarbete. Vi har valt ut vetenskapliga artiklar vi anser vara mest användbara relaterade till vårt arbete. Vi har relaterat artiklarna till olika teman beroende på forskningsresultaten. Flera av artiklarna skulle kunna passa in under flera teman. Vi har då placerat den där vi anser att den är bäst lämpad utifrån vårt examensarbete. Vi tar även upp en rapport vi har använt oss av i arbetet.

3:2 Uppväxt

Sanchez, de Oliveira och Nappo (2005) från Brasilien har genomfört en studie med syfte att försöka hitta skyddsfaktorer som hindrar ungdomar i socialt utsatta miljöer från att prova illegala droger. De använde sig av en kvalitativ studie med selektivt utvalda intervjupersoner som de ansåg uppfyllde kriterierna. 62 personer i åldrarna 16-24 år intervjuades. De levde i familjer med låg inkomst och i socialt utsatta miljöer där det förekom mycket droghandel. 32 av personerna hade aldrig provat någon illegal drog medan 30 stycken var tunga droganvändare. Resultatet påvisar att tillgång till information om droger samt skyddande familjestruktur var dominerande skyddsfaktorer som fick ungdomar att avstå från att prova droger. Det framkom även att dessa två faktorer var det som främst saknades hos de som använde droger. Begriplig information om droger och deras effekter samt god anknytning mellan föräldrar och barn med känslor av stöttning, trygghet och respekt verkar vara viktigt för att få ungdomar att avstå från att prova droger.

Bobakova, Geckova och Madarasova (2012) har skrivit om subkulturer och ungdomsgång. Subkulturerna delar ofta gemensamma värderingar och beteende samt associeras ibland med droganvändande. Syftet med studien var att undersöka huruvida skyddsfaktorer såsom föräldraövervakning, föräldraanknytning och föräldrars drogvanor påverkar ungdomar i subkulturers droganvändande. Resultat påvisar att ungdomarna i subkulturer var betydligt mer benägna att använda droger än andra ungdomar. Föräldraövervakning minskar subkulturens påverkan på ungdomen att använda droger. Skillnader i anknytningen till föräldrar och föräldrars droganvändande visade inga större skillnader på droganvändandet. Efter

undersökningen av skyddsfaktorernas inverkan på användandet konstaterades att subkulturens inverkan på ungdomars droganvändande var betydelsefullt.

Epler, Sher och Piasecki (2012) från USA har undersökt collegestudenter som var uppväxta med alkoholproblem i familjen och jämfört med studenter som inte var uppväxta med alkoholproblem i familjen. Resultatet visade att ungdomar som växte upp med föräldrar som avstod helt från alkohol eller drack måttligt var mer benägna att själva avstå eller dricka måttligt. Ungdomar som upplevt alkoholmissbruk inom familjen under uppväxten var själva mer benägna att dricka mer alkohol.

3:3 Orsaker att inte använda alkohol och droger

Fountain, Bartlett och Griffiths (1999) har gjort en amerikansk undersökning med både kvalitativa och kvantitativa metoder för att ta reda på faktorerna som påverkar unga människors drog beteende. Författarna har använt sig av respondenter som inte provat någon illegal drog och frågat dessa varför de inte provat. Forskarna undersökte om faktorerna varierade beroende av kön, kunskap/tro på vilka effekter droger har. Forskarna frågade också om hur troligt det var att respondenten skulle prova en drog i framtiden. Den främsta faktorn för att inte prova droger för äldre respondenter var ointresse för effekterna av droger. Yngre personers anger främst rädsla för effekter och bieffekterna som skäl för att inte prova droger. De flesta var övertygade om att de skulle avstå från droger även i framtiden.

I Branströms, Sjöströms och Andreassons (2008) studie i Sverige om risk och skyddsfaktorer samt dess betydelser framgår att risk och skyddsfaktorerna kan vara personliga respektive omgivningsfaktorer. Exempel på betydelsefulla faktorer är samhälle, skolmiljö, familj, vänskapskrets, och personliga psykologiska faktorer. Syftet med studien var att studera sambandet mellan risk och skyddsfaktorer och ungdomars droganvändande. Metoden var kvantitativ. Starka samband hittades mellan faktorerna skola, individuella orsaker, familj och samhälle och droganvändande. Studien bekräftade betydelsen av skydds och riskfaktorer kopplat till ungdomars droganvändande.

I Cleveland, Feinberg och Jones (2012) undersökning i U.S.A om ungdomars utveckling kopplat till risk- och skyddsfaktorer respektive alkoholanvändande finns data från två fristående kvantitativa undersökningar. De analyserades för att studera sambandet mellan varje skydds- riskfaktors betydelse för utveckling av alkoholbruket och resultatet påvisar att

betydelsen av individuella faktorer ökar under ungdomsåren. Betydelsen av familjekontroll minskade under ungdomsåren. Påverkan av riskfylld hemsituation och skolan visade sig inte variera under ungdomsåren och betydelsen av påverkan av vänskretsen tyckts vara högst i mitten av ungdomstiden. Vi var medvetna om att denna forskning rör alkoholbruk men tycker ändå att studien var intressant med tanke på undersökandet av betydelsen av enskilda risk- och skyddsfaktorer kopplat till ungdomars beteende och utveckling.

Abadi, Harris, Shamblen och Thompson (2011) gjorde en studie med syftet att hitta vilka skydds och riskfaktorer som var mest betydande vid ungdomars alkohol och cannabis bruk samt om faktorerna förändras över tiden. Data samlades in från ungdomar mellan 11 och 18 år genom enkäter och telefonintervjuer mellan 2006 och 2008. Resultat visade att influenser från omgivningen är en viktig faktor under ungdomstiden. Förändrad omgivning t.ex. genom flytt från ett skyddat område till ett mer självständigt boende är en annan betydande faktor som påverkar bruket av alkohol och droger.

3:4 Identitet och grupp

I Lilja och Larssons rapport (2003) beskriver gruppens betydelse för ungdomar och den första funktionen är att gruppen kan ge trygghet och en identitet. Samspelet i gruppen minskar individens upplevelse av osäkerhet samt utvecklar gruppen en egen diskurs. Den andra funktionen är att gruppen är en plattform för individens produktion av sin personliga identitet. Den sista funktionen är att grupper finns som stöd mot omgivningens olika krav, här utvecklas olika verktyg som individen kan använda sig av. (Lilja & Larssons, 2003, s.163). Ungdomar har ofta liknande förhållande till alkohol och droger som sina vänner men grupstryckets betydelse vid alkohol och droganvändande är omtvistat. Individer väljer ofta ut vänner med likartade intressen och beteende genom en selektionsprocess. (Ibid. 2003, s.115f). Vidare i rapporten tas det upp om attachment och hur föräldraanknytningen kan påverka ungdomens framtid. (Lilja & Larssons, 2003, s.64f).

Proakis Stone (2008) har genomfört en studie med syftet att förstå varför och hur collegeungdomar väljer att inte dricka alkohol. Tolv studenter från ett amerikanskt universitet medverkade i en kvalitativ undersökning. Först genomfördes individuella intervjuer och sedan intervjuer i fokusgrupper. Resultaten visade att de tre vanligaste anledningarna att avstå från att dricka var, (a) att de ville ha kontroll över sig själva och situationen, (b) de ville inte göra sina föräldrar besvikna, (c) det är förbjudet att dricka när man är under 21 år (i USA).

Studenterna beskrev att det krävdes stark personlig övertygelse för att stå emot det sociala trycket och de beskrev att ett stöttande nätverk var betydelsefullt för att stå fast vid sitt beslut. Den största utmaningen att stå fast vid sitt beslut att inte dricka alkohol upplevde de när de var nya på college och inte ännu hade utvecklat något socialt nätverk. De berättade att de hade svårare att skaffa sig ett socialt nätverk jämfört med de studenter som drack alkohol då många aktiviteter på campus innefattade alkoholdrickande.

Lyter och Lloyd (2003) har gjort en kvantitativ undersökning där de sökte skyddsfaktorer som bidrog till att amerikanska highschool ungdomar avstod från att dricka alkohol eller att de drack måttligt. Resultat visar att en skyddande faktor är när föräldrar och samhälle tillsammans uppfostrar och knyter an till ungdomarna genom att skapa starka band med hjälp av gemenskap, regler och framtidstro.

Mccusker, Roberts och Douthwaite (1995) har genomfört en undersökning där kvalitativa data samlades in från 860 tonåringar i norra Wales. De ville kategorisera fler grupper än bara användare eller icke användare av droger. Fyra grupper kategoriserades. ”Motståndskraftiga” och ”sårbara icke användare” samt ”experimentella” respektive ”regelbundna” användare. De personvariabler som avgjorde vilken grupp personerna tillhörde var bland annat tillfredsställelse i livet och upplevd hopplöshet. Faktorer som skilde ”sårbara icke användare” från användare var skillnader i livsstil och livskontext.

Kapitel 4 Vetenskapsfilosofisk utgångspunkt samt teoretiska perspektiv

Vi har utgått från en hermeneutisk vetenskapsfilosofisk utgångspunkt för att finna mening genom att tolka olika delars mening och relatera detta till helheten. (Larsson, 2005, s.93). I början av vårt arbete hade vi ett deduktivt perspektiv då vi undersökte tidigare forskning vi ansåg skulle bli relevant för vårt arbete. Vi utarbetade vår intervjuguide efter denna forskning och sedan övergick vi till ett induktivt förhållningssätt då vi lyssnade till våra intervjupersoner och tolkade data. Vi valde teorier efter vi genomfört intervjuerna. Sedan återgick vi återigen till ett deduktivt förhållningssätt då vi analyserade insamlad data med dessa teorier och den tidigare forskningen. (Larsson 2005, s.96). Vi har haft övervägande fokus på skyddande och främjande faktorer genom hela arbetet. Teorier vi har använt oss av är social konstruktivism, attachmentteori, social identitetsteori samt gruppteori.

4:1 Skyddande faktorer

När undersökaren fokuserar på det friska och skyddande används begrepp som *hälsobefrämjande-* eller *skyddandefaktorer*. (Antonosky, 2004, s.27). Analyser av skyddande faktorer och motståndskraft är viktiga. (Lagerberg & Sundelin, 2012, s.215). Skyddande faktorer kan t.ex. vara god fysisk hälsa, skolframgång, att barnet eller ungdomen inte har drabbats av många separationer under sin uppväxt. Skyddande faktorer kan både vara individuella- och familje- och föräldrafaktorer. Exempel på familje- och föräldrafaktorer kan vara att mamman har en god hälsa, mammans omvårdnad om barnet eller ungdomen och familjestruktur. Exempel på individuella faktorer är förmåga att förstå och bli eniga med andra, förmåga till impuls- och känslokontroll samt problemlösningsförmåga. Erfarenheter som är smärtsamma när de äger rum kan ha en skyddande effekt senare i livet för barnet eller ungdomen. Begreppet riskfaktor avser en omständighet eller av en händelse som ökar sannolikheten att något som inte är önskvärt händer senare. Risken kan dock minska med hjälp av skyddande faktorer. Exempel på riskfaktorer hos barn och ungdomar är bland annat kön, ålder, beteende och kamratrelationer. (Lagerberg & Sundelin, 2012, s.87ff).

4:2 Socialkonstruktivism

Socialkonstruktivism innebär att begrepp och diskurser konstrueras av individer i samspel med varandra. Grupper och individer definierar sin verklighet via den sociala praktiken. (Lilja & Larsson, 2003, s.59f). Individers förståelse av världen är inte en objektiv sanning utan konstrueras tillsammans med andra individer. (Angelöw & Jonsson, 2000, s.59). Begrepp och referensramar som existerar när vi föds har skapats av andra individer i ett socialt samspel. (Lilja & Larsson, 2003, s.59f).

Det är viktigt för validiteten att man inte begränsar sig till en undersökning utan att man använder sig multidimensionellt synsätt. Ur social konstruktivistiskt perspektiv undersöker man sociala och kulturella aspekter för att förstå innebörden med att använda eller inte använda alkohol och droger. Ungdomar utvecklar tillsammans gruppnormer. (Ibid. 2003, s.37). Socialkonstruktivistisk forskning kan ge förståelse av samspel inom socialt arbete.

4:2:1 Attachment

Lilja och Larsson(2003) tar upp anknytningen till föräldrar och hur den kan påverka ungdomars framtid. Ungdomar som har haft trygghet i barndomen har en lägre risk än ungdomar som haft en otrygg uppväxt att hamna i grupper med missbruk. Om det finns en svag anknytning och en otrygghet i uppväxten kan detta leda till att ungdomen söker sig till avvikargrupper och få en ökad risk för beteendeproblem. Ungdomar som har en stark anknytning till kompisar har ofta en svag anknytning till sina föräldrar. En stark anknytning till föräldrarna kan dock leda till missbruk, om föräldrarna ofta använder alkohol och droger. (Lilja & Larsson, 2003, s.64f). Ungdomar delar ofta sina föräldrars normer och förväntningar.

Pojkar som i låg ålder har haft sin första berusning eller som inte använder alkohol uppvisar ofta en osäkerhet. De känner sig utanför och en känsla av ensamhet. Detta kan leda till ett sämre självförtroende. Vidare i rapporten tas det upp att ungdomar som har en stor kompiskrets använder oftare alkohol än de som har få kompisar. Ungdomar som väljer att inte använda alkohol och droger söker sig till kontakter som delar attityder och normer till nykterhet. (Ibid.2003, s.79f). En del av de ungdomar som inte använder alkohol och droger har personliga erfarenheter av alkoholism inom familjen. Detta kan vara orsaken till varför de väljer att vara nyktra. Beslutet att inte använda alkohol och droger kan stärka självförtroendet. (Ibid.2003,s.80).

Familjen förmedlar normer, förväntningar och attityder kring alkohol och droger. Längre upp i tonåren skapas normerna i kamratgruppen. (Lilja & Larsson, 2003, s.143).

4:2:2 Sociala identitetsteori

I den sociala identitetsteorin så delas omgivningen in i olika grupper. En ”ingroup” – här finns individen själv. En ”outgroup” – här finns individer i ungdomens omgivning men som individen inte tillhör. Hur ungdomen identifierar grupperna påverkar normerna. Ungdomar kan skilja på sin egen identitet/roll och de roller som finns bland ungdomar i omgivningen. Den subjektiva normen är hur ungdomen tyder andras krav på sitt eget beteende och den objektiva är hur ungdomen tyder gruppens regler om beteende. (Lilja & Larsson, 2003, s.38ff). Den sociala identitetsteorin menar att självuppfattningen påverkas av grupptillhörigheter. (Helkama & Myllyniemi m.fl., 2000, s.60). Även vår identitet har enligt social identitetsteori nära samband med gruppmedlemskap. (Ibid. 2000, s. 267).

4:2:3 Gruppteori

Medlemskap i en grupp hjälper en individ att bygga upp och stärka sin identitet. En grupp har yttre och inre konturer. Yttre konturer avser de gränser gruppen sätter mot det omgivande samhället. Yttre konturer skapar förutsättningar för ett ”vi och dem” tänkande. Inre konturer avser de mekanismer som reglerar medlemmarna. Här fordras att medlemmen följer gruppens regler. I grupper med distinkta inre och yttre konturer finns normsystem som följs av medlemmarna. Omgivningen kan ses som en fara. Ett växelspel med försvarsåtgärder utspelar sig i gruppen där de stämplar omgivningen. I grupper med diffusa inre och yttre konturer har medlemmarna inte så skarpt ”vi och dem” tänkande och det finns mindre normer för medlemmarna att följa. (Lalander & Johansson, 2008, s.58f).

4:3 Analysperspektivens relevans för examensarbetet

Vi har valt en analys av skyddande faktorer då vi anser att det är relevant för examensarbetet. Vidare kan vi inom social konstruktivismen se hur samhället och individen konstruerar olika sanningar. Attachmentmodellen visar hur uppväxten och föräldraanknytningen inverkar på individens beteende och val. I social identitetsteori kan man se hur individen identifierar sig själv. I grupp teori ser vi hur individen tyder gruppens beteende och regler.

Kapitel 5 Resultat

I detta kapitel kommer intervjupersonerna kort presenteras. Vi har valt en kortfattad presentation av individerna då vi vill värna om intervjupersonernas konfidentialitet. Vi kommer att presentera dessa på följande sätt IP A, IP B, IP C, IP D, IP E och IP F, där IP betyder intervjuperson. Då dessa personer kom från olika lokalföreningar så döpte vi dessa till 1, 2 och 3. Därefter kommer vi att studera resultaten i våra frågor om uppväxt, orsaker till att inte använda alkohol och droger samt identitet och grupp. Vi kommer först se enskilt på intervjupersonernas svar och där efter sammanfattas intervjupersonernas svar.

5:1 Presentation av intervjupersonerna

Intervjuperson	Kön	Lokalförening	Ålder
IP A	Kvinna	2	30
IP B	Man	2	25
IP C	Kvinna	1	23
IP D	Kvinna	3	37
IP E	Kvinna	3	40
IP F	Man	1	29

5:2 Frågor om Uppväxt

Intervjupersonen berättar om uppväxt och familjeförhållanden.

IP A "Jag kände mig verkligen trygg det gjorde jag.. faktiskt. Det har varit bra, mina föräldrar är fortfarande tillsammans och sådär. Dom har varit lugna och trygga liksom. Syskon har funkad bra också."

IP B berättar att även fast han var mobbad i skolan så hade han en trygg uppväxt och ett tryggt familjeklimat, han säger att det fanns värme och kärlek.

IP C ”Att det var dyssigt... att det var så här att man alltid kände av hur det var. Jag har varit medberoende sen jag föddes... jag har alltid känt av hur det var om pappa var full eller... var ok, trött eller... jag har aldrig kunnat vara som jag har velat vara... så... Ja... fast inte så att det visades ... inte som jag och min sambo visar vårt barn kärlek och värme. Men det fanns ju ibland ... från mormor och morfar fanns det ju mer...”

IP D ”Jaaa.. ganska gott men öh... Vad ska jag säga.. mamma och pappa bråkade ganska mycket men på nåt sätt så fanns det mkt kärlek där ändå.”

IP E ”Mmm.. det var väl... jag hade väl egentligen inget att... när jag blev vuxen förstår jag väl egentligen... när jag var lite tyckte jag att det var... jag tyckte det var lugn och så där... men nu kan jag se vissa situationer... det är ju så att min pappa dricker alldeles för mycket... men då är det ju det att jag har den fördelen att han är väldigt social när han dricker ... han har ju sällan varit hemma... det har ju hänt att det har suttit några skumma typer där... som har spelat dragspel och gitarr... gormat och skrikat... alltså sjungit... men det är väldigt sällan. Om jag tänker på hur mycket fyllor det har varit i hans liv så har det varit så att han har tagit sin första öl hemma sen han stucket. Då jag har ju jag varit hemma med mamma och brorsan... det har varit ... jag vet ju hade jag haft en till förälder som har satt sig själv i första hand och valt flaskan istället för familjen... då har vi kunnat ta skada men det känns som att mamma har ... mamma är liksom friskfaktor... gemensamt ut det där. Vi har haft det ganska bra... jag tycker vi har haft det bra... ”

IP F berättar att det inte fanns någon trygghet eller kärlek i uppväxten.

Intervjupersonen beskriver sina föräldrars förhållande och inställning till alkohol och droger.

IP A ”De är inte nykterister [skratt]. Ingen i familjen är det faktiskt. Ingen i släkten som jag vet [skratt]. Alla har som jag uppfattar ett normalt förhållande till alkohol. Dom.. Ja de har ju tagit ett glas vin eller öl till helgen eller till fest. Fester har jag varit med på sen jag var liten. Men det var ändå ganska tryggt hos folk. Det var inte så att de sa detta ska du passa dig för eller så. Bannlyste det eller så. Eller gjorde det positivt. Jag tror jag har haft en ganska neutral sådär att .. man har inte varit sådär jättenyfiken att prova heller.”

IP B ”Åh.. dom alltså drack lite då och då om man säger så, inte öppet. Vi visste väl om... men... det var inte så att de bjöd oss inte någon gång... vi fick vänta.”

IP C ”Mamma har inte velat att det skulle förekomma. Pappa smög med det... Inget prat om det... mamma tyckte inte att det var någon bra idé.”

IP D ”De tyckte när vi träna och tävla att vi absolut inte skulle dricka alkohol. Samtidigt har de också i perioder konsumerat ganska mycket alkohol själva. Så det finns en dubbelhet i det där med tanke på när vi inte hade så mycket träningar och tävlingar på lågsäsonger då var det ganska mycket festande på helgerna. Det har varit dubbelt också och när de väl druckit missbrukat alkohol och blivit alldeles för fulla. Jag kommer ihåg att jag skämdes väldigt ofta. Mamma kunde somna i en soffa på en fest... jag tyckte det var väldigt jobbigt.”

IP E ”Alkohol så ... alltså det... ja... det är komplicerat då jag tror att min mamma egentligen är en person som skulle kunna köpa hem en flaska vin för att ta sig ett glas och sen liksom känna att nä det räcker och sen kunna ställa in den i kylan... och gå och lägga sig... men hon har inte fått det utrymme att... men finns det något så brukar det i regel vara så att det inte får vara kvar... köper hon hem för att hon har tänkt så är det slut sen... alltså pappas attityd är att det alltid ska drickas... så har det alltid varit. Jag hävdar att han har problem med spriten... men han skulle inte hålla med om det.”

IP F ”Ja de drack ju ganska mycket själva.. samtidigt som de försökte lära mig att det inte var bra att dricka.”

På frågan om intervjupersonen har testat alkohol och droger.

IP A ”Ähh alkohol har jag testat smakat någon gång. Det var innan jag gick med i föreningen jag tror, jag vet inte om jag har varit så nyfiken på det. Vet inte om jag tjtade om det. Tror jag smakade, det var inget som jag tyckte var så gott [skratt]. Lagt det åt sidan.”

IP A ”Nä jag kan inte säga att jag vart påverkad så utan det vart att man fick smaka. Jag har aldrig varit berusad eller så där.”

IP B ”Nää och jag var inte intresserad heller. [skratt].”

IP C ”[Skratt]... Ja det har jag provat. Det var alkohol första gången.”

IP D ”Jaaa... både och[skratt]eh.. jag har provat alkohol. Ja vad ska man säga i fem sex år då jag drack alkohol ... jaa jag tyckte det var roligt. Jag har provat och rökt

hasch o sådär men.. men att jag inte har fortsatt med det är ju att dels för att jag fick otäcka drömmar av det och konstigheter när jag har provat det.”

IP E ”Ja... jag har ju provat alkohol... men jag... upplevde väl att det väl ganska tidigt då när man gick i högstadiet ... 8-9:an... när man drack med kompisar ... redan där... att jag drack... dels är det väl så när man dricker när man är ung att man inte vet vad kroppen tål... det är ganska vanligt att man dricker mer än vad man tål, kroppen står pall för... å nu tycker jag att jag gjorde det ... då tyckte jag att jag drack som alla andra. Jag drack väl som tonårsvis... sen tror jag att det kan vara genetiskt... i mitt föräldrahem har det aldrig funnits sprit om det inte har funnits ett syfte... att dricka det just då.”

IP F ”Jaa jag har provat och jag fastnade direkt, varenda ny drog jag provade fastnade jag för.”

Intervjupersonen berättar om någon närstående under uppväxten som haft missbruksproblem.

IP A ”Morfar har nog haft det. Man märkte det på humöret, när han drack så kom han i mycket diskussioner sådär. Men annars så har det funkat okej.”

IP B ”Morfar var alkoholist ... och jag tror även att min morbror är det men inte hundra på det.”

IP C ”Pappa var alkoholist... alla på pappas sida är beroende av alkohol eller droger.. på mammas är många det också.... Nä det är inget som det har pratats om ... men man har vetat om det. Mmmm...”

IP D ”Ingen har varit alkoholiserad men jag tycker ändå att både mamma och pappa har missbrukat alkohol. Blivit för full och det var lite olustigt då. Så har det varit.”

IP E ” Ja pappa.”

IP F ”Större delen av min släkt hade alkoholproblem under uppväxten”.

Intervjupersonen beskriver umgänget med kompisar under uppväxten och skoltiden samt deras förhållande till alkohol och droger.

IP A ” Jag hade en väldigt bra klass. Alltså själva stämningen i klassen var väldigt bra. Man... jag hade mina kompisar i klassen som man umgicks med, man kunde umgås

med alla sådär. Jag har haft tur att jag har haft en väldigt bra skoltid faktiskt, det lär jag säga.”

IP B ”Ja alltså största delen av min uppväxt var jag mobbad, ganska grovt mobbad. Det var väl så där... jag vet inte om jag ska utveckla det ... öh.. jag hade inte mycket vänner.. [tystnad]. Var mycket för mig själv om jag säger så. Det var väldigt mycket alkohol, speciellt i min klass också.. de drack å så... var ute på fester och så där.. Jag vart ju aldrig bjuden och så... det kanske också var en anledning till att jag höll mig borta ifrån det. Jag var ju liksom aldrig delaktig i klassfesterna och så... ”

IP C ”Jag trivdes bra i skolan och det gick bra där. Kompisar var viktiga då hade jag någonting att fly i... det var ju mycket ... precis som för mig... Vi var ju ... umgicks ju tillsammans vi som drack... å så där...”

IP D ”Jag vantrivdes ganska mycket från ettan till trean men det var mer .. det handlade om vår lärarinna vi hade då. Så då trivdes jag inte så jättebra men sen fick vi lite bättre lärare o då har jag trivts hela tiden egentligen. I lågstadiet hade jag två tre bästa kompisar som jag sedan flyttade när vi gick i mellanstadiet och då upplevde jag som att jag inte hade några egna kompisar som jag umgicks med. Jag umgicks med killarna på rasterna och spelade fotboll och sånt där. Sen i sjuan i högstadiet så fick jag fler egna tjejkompisar och tränings och tävlingskompisar. Jag har alltid haft lätt för mig i skolan.”

IP E ”Nja... jag hade... jag hade... speciellt när jag började grundskolan så var vi ett stort tjejgäng som var... väldigt tight som tog väl hand om varandra... fint... alltid haft bra med kompisar... och så... Ingenting att klaga på jag klarade grundskolan så. Framförallt så har jag sett skolan som socialt... mer kanske för att mer gå dit för att umgås med mina vänner och sitta av tiden. Öhh det var nog ganska lika... så där tonårsfylla och inte så jätte ofta...”

IP F ”Min uppväxt var stökig bråkig, mycket drickande, otryggt. Näää jag trivdes inte i skolan. Jag skolkade mycket. Det var mycket bråkigt och stökigt runt omkring mig. Det gick bra prestationsmässigt om jag ansträngde mig. Jag hade många vänner. Många olika sorters vänner. Jag har aldrig upplevt några problem att knyta kontakter. De hade likadan alkohol och drogbruk som min. okontrollerad.”

5:2:1 Sammanfattning

IP A beskriver sin uppväxt som trygg. Hon berättar att hennes föräldrar haft ett normalt förhållningssätt till alkohol.

IP B berättar att även fast han mobbades under uppväxten så kände han trygghet och kärlek ifrån föräldrarna. Han beskriver att det inte fanns alkoholproblem hos föräldrarna.

IP C berättar att värme och kärlek fanns inom familjen men att den inte visades under uppväxten. Hon berättar att fadern var alkoholist under uppväxten.

IP D beskriver att mamma och pappa bråkade ganska mycket under uppväxten men att det trots detta fanns mycket kärlek. Hon berättar att föräldrarna periodvis missbrukade alkohol men hon skulle inte vilja beskriva dem som alkoholister.

IP E beskriver sin relation till mamma som präglad av trygghet och pålitlighet medan relationen till pappa beskrivs som präglad av misstro på grund av dennes alkoholmissbruk. Hon berättar att pappa drack alldeles för mycket under uppväxten.

IP F berättar att denne inte upplevde trygghet och kärlek i uppväxten. Han beskriver att båda föräldrarna drack mycket alkohol samtidigt som de försökte lära honom att det inte var bra att dricka. Större delen av hans släkt hade alkoholproblem under uppväxten.

5:3Frågor om varför de har valt att inte använda alkohol och droger

Intervjupersonen svarar på frågan hur det kommer sig att denne har valt att inte använda alkohol och droger.

IP A "Mmm... jag tror som sagt att jag var liksom ganska neutral själva inställningen till alkohol och droger. Jag trodde väl liksom då när jag gick med i föreningen under skoltiden så tänkte jag väl att jag kommer väl dricka som alla andra vuxna som man tyckte och trodde att det var. Det gjorde väl mycket att vi var så många i klassen och kompisar som gick med i föreningen. Gjorde massa roligt där med övernattningar och resor och där fick man väl en trygg grund egentligen att det är helt ok att inte dricka alkohol liksom att vara och har gjort det valet."

IP B *"Ja... för det första jag visste ju hur min morfar hade det och att han var alkoholist... ja genom att förening kom in så tidigt i mitt liv. Jag såg det som något väldigt bra sätt att komma i väg... från skiten. Jag var inte så särskilt intresserad av alkohol och droger."*

IP C *"För att jag tycker det är onödigt... jag kan fylla mitt liv med andra saker... ja..."*

IP D *"Ja egentligen så hela alltså... det är en kedja av händelser. Jag läste i USA och då hade jag en pojkvän som vart... han däremot han drack han utveckla alkoholism. Han drack väldigt mycket. Ju mer han drack desto mindre drack jag. Och sen några år senare när jag kom hem till Sverige och när jag fick barn så var det naturligt att inte dricka och när jag hade varit mammaledig och jag hade inget jobba att gå tillbaka till så sökte föreningen ungdomens nykterhetsförbund folk och kravet var att man var nykterist, och för mig kändes det som ingenting.. det var ingen stor grej."*

IP E *"Ja... Det är ... ja nu måste jag tänka... först och främst var det så... tror att det är en kombination av en rädsla för att själv... så tror jag att jag har... finns det i gener med alkoholism så har jag den genen... Den har jag ingen lust att utforska... och nu behöver jag inte det när jag har gjort det här valet... Sen fick man tonåringar själv, man utbildade sig till socionom å på nått vis så känns det som att man äh... jag vet inte man får lite känslan att man får mer ögon på sig till det man säger och det man gör... alltså... sen är folk olika... Jag skulle ha det hemskt svårt att gå på krogen och möta mina egna klienter... när jag väl tog beslutet kändes det så självklart samtidigt som jag tog beslutet gick jag med i föreningen."*

IP F *"Därför att jag höll på att dö... mina vänner höll på att försvinna och familjen tog avstånd. Jag orkade inte..."*

Vad kan ha hjälpt intervjupersonen i det val den har gjort att inte använda alkohol och droger.

IP A *"Men det tror jag som start är det nog kompisar... att man hade kompisar med lika tänk så... För hade de varit såna som ville festa så hade ... vi hade småfester ändå utan alkohol... men hade dom varit så hade jag nog säkert hakat på i det läget där... så var det väl... [skratt]. Så dom tror jag att jag har mycket att tacka... dom och förening liksom som har lett in på... I förening så fick man ju chansen att diskutera det sådär.. äh men man hade fullt upp med att gör massa roliga saker och fixa resor och studiecirklar..[mummel] [skratt] så man hade .. jo men jag tror också det är viktigt att*

man har fritid att man gör saker.. än och bara sitta hemma.. att man har kompisar som är lika med bra intressen o trygga.”

IP B ”Tja... jag testade ju en gång när jag var väldigt ung och det avskräckte mig. Plus att jag såg ju hur andra, mina äldre kusiner hur dom mådde och betedde sig.. om jag säger så.”

IP C ”För att jag använde det för mycket... [skratt] Det var det som gjorde att jag inte ville göra det nå mer... ”

IP D ”Alltså det som har ... jag tror dels att det beror på att det konsumerats lite ovarsamt hemma. Jag har liksom upplevt saker jag tycker är jobbiga. Och då är det ju det att min son jag vill ju inte att han ska uppleva nånt sånt under sin uppväxt så att det har också gjort att ta det valet då. Och sen har jag en reumatisk sjukdom så jag äter massa mediciner men även om jag skulle kunna dricka med de medicinerna så tar det emot extra mycket att göra det så att.”

IP E ”Alltså ... jag tror dels att... rädslan för att utveckla alkoholism då jag har släktingar som är det och det var liksom ingenting att ge upp... jag skulle ha större svårigheter att sluta med socker än med alkohol ... så är det... [skratt].”

IP F ”Jaaa behandlingshem, tolvstegsprogram och nyktra föreningar har ju vart så klart av det också... men framförallt likasinnade vänner. Och att jag bytte stad att jag flyttade”.

Vilken kunskap har du om alkohol och illegala drogers skadeverkningar.

IP A ” Jag har ju lärt mig mer genom föreningen och genom jobbet än vad det var innan. Det var ju lite för alkohol inte var något intresse... var inget man läste på ... man undrade. Sen har det blivit att man lär göra det för att man ska prata om det. [skratt].”

IP B ”Jag har som sa jag har gått rätt så mycket kurser och utbildningar och så om droger och alkohol. Jag kan en hel del”.

IP C ”Inte vilken skador det har kroppsligt... så förstår ni hur jag tänker... men själsligt är det ju... Men jag har inte tänk på hur det kan skada kroppsligt.”

IP D ”Jag skulle nog säga att jag har hög kunskap och vetenskap om alkohol o skadeverkningar och effekter och bieffekter.”

IP E *”Ja... alltså det är ju det man har ... dels det man har sett på nära håll, genom jobbet .. åh sen det genom utbildningen.. även om det var snålt på den fronten.”*

IP F *”Alltså idag har jag väl en hyfsad kunskap om hur det skadar o sådär men det var inte det som var anledningen till att jag slutade jag slutade för att livet blev ohållbart alltså.”*

5:3:1 Sammanfattning

IP A beskriver att hon hade en ganska neutral inställning till alkohol när hon tog beslutet att vara nykter. Hon berättar att hon inte hade så stor kunskap när hon tog beslutet men att hon senare fått mycket kunskap om alkohol och drogers skadeverkningar. Detta har bidragit till att hon väljer att fortsätta vara nykter. Den största anledningen till sitt val uppger hon är att hon gick med i en nykterhetsförening under ungdomstiden där hon hade ett umgänge med likasinnade som också valde att vara nyktra.

IP B berättar att han inte hade särskilt stort intresse av alkohol eller droger. Han berättar att han blev avskräckt från att använda alkohol när han provade första gången. Han berättar att morfadern dog till följd av alkohol och att även detta avskräckt honom. Han gick med tidigt i en förening och hittade där gemenskap med andra nyktra ungdomar.

IP C berättar att hon använde alkohol och droger det för mycket och det gjorde att hon inte vill använda det längre. Hon tycker nu att det är onödigt och vill fylla sitt liv med andra saker. Hon säger att kroppsliga skadeverkningar har hon inte reflekterat så mycket över. Där emot själsliga skadeverkningar har hon tänkt på.

IP D beskriver att det är en kedja av olika händelser som har påverkat hennes beslut. Hon har bland annat haft en pojkvän under ungdomstiden som utvecklade alkoholism. Detta bidrog till att hon drack mindre alkohol själv. Det konsumerades alkohol ovarsamt hemma under uppväxten. Hon sökte jobb inom en nykterhetsförening där det krävdes att hon skulle vara nykterist. Hon har under ungdomen provat på att röka hasch men upplevde då negativa bieffekter som mardrömmar vilket fick henne att sluta med detta. Hon uppger att hon har god kunskap om alkohol och illegala drogers skadeverkningar samt bieffekter.

IP E berättar att en stor orsak till att hon slutade med alkohol är att hon tror att hon har alkoholism i generna därför inte vill riskera att utveckla detta. Hon beskriver att det inte var

en stor grej att ge upp alkohol och bli nykterist snarare en befrielse. Hon uppger att hon har en hyfsad kunskap om alkohol och drogers skadeverkningar då hon har gått utbildning samt har personlig erfarenhet då hennes pappa och faster är alkoholister.

IP F uppger att han använde för mycket alkohol och droger och därför höll han på att dö till följd av detta. Han berättar att han slutade för att livet blev ohållbart. Han har i dag bra kunskap om alkohol och drogers skadeverkningar men det har inte varit avgörande för hans beslut.

5:4 Frågor om identitet och grupp

Intervjupersonen svarar på frågan hur det kommer sig att du gick med i föreningen.

IP A "Valde att gå med i föreningen i 8;an. Så var det halva klassen eller mer. Det tror jag har gjort mycket för mina val. Så det tror jag gjorde mycket att man hade den kompiskretsen som hade samma syn på alkohol. När jag gick med i 8:an hade jag den synen att jag var för ung för att dricka då. Men japp men jag tänkte väl att vid 18 så går man ut på krogen i alla fall. [skratt]. Det är vad man har varit van med när man växte upp med."

IP B "Ja det var ju det att jag inte hade så många vänner och de kom förbi vår skola och visade upp sig och lämnade information och bjöd in oss också. Hej vi är nykterister kom och ha roligt med oss... så bjöd de in oss på ytterligare en träff. Så jag gick på den ... sen vart jag medlem. Det vart ju som en räddning för mig..."

IP C "Jag tror... det började med att de hade så många aktiviteter där i början när jag vart nykter... jag tror det var därför att jag tänkte att det kan vara en kul grej... bara göra saker tillsammans. En gemenskap... det är viktigt. Vi vill göra saker utan att dricka... å så kommer vi på saker tillsammans. Det är alltid barnvänligt... går alltid att ta med barnen på sakerna...till exempel om det är discobowling... eller det tycker barnen är jätte kul...hade det inte varit barnvänligt hade det inte varit lika roligt."

IP D "För att jag fick ett jobb egentligen att jag gick med i föreningen. mer intressant är väl varför jag valt att stanna kvar som medlem för det var väl ungefär 15 år sen. Det är väl kanske mer intressant. Jag fick ett jobb men det är längesen jag sluta jobba... Det är väl dels därför att jag ändrat min identitet till att vara nykterist och då tycker jag att det har blivit ganska bekvämt att vara det så har jag inte liksom börjar dricka igen..."

När jag hade jobbat där så vart det som att hela identiteten byttes ut. Då visste ju alla hon dricker inte. Alla i min omgivning. Då märkte jag att det var nästan lättare att ha en stämpel på sig som nykterist än att bara dricka ibland. När man dricker ibland så tjarar de på fetser. Ah men kom igen ta en cider eller så men när det var uttalat att jag inte dricker då sliper jag även den delen. Så att folk tjarar på mig utan de accepterar att det är så att jag inte dricker o jag har tyckt att det har varit lättsamt och befriande. o har inte saknat det.”

IP E ”Jag bestämde mig då när jag bestämde mig... jag ska väl bara så där va fan... då så bara bestämde jag mig... jag tänkte det för att förstärka mitt eget val inför mig själv ... inte inför någon annan... det har jag inget behov av... jag gick in på hemsidan på nätet och blev medlem där. Det kändes som ett helt självklart val. Detta val skulle jag jätte gärna ta igen om det blir så...”

IP F ”Gemenskap med likasinnade framförallt...”

På frågan om intervjupersonen umgås i grupper där det förekommer alkohol och droger, hur detta har hanteras och har det förekommit gruppsyck.

IP A ”Joo det gör jag alltså. Familjen dricker ju fortfarande, i andra föreningar jag vart i . I en vikingaförening som jag har vart aktiv i... där dracks det ju. [skratt]... äh det var ju en schyst stämning ändå. Normalt på kvällen när det var fest ska det vara alkohol[skratt]. Inte direkt så ... det har varit några såna där som... ska du inte testa lite ... men alltså de flesta har acceptera det val jag har gjort. De har varit respektfulla så. Nä jag har inte varit utsatt för något rejält gruppsyck så ... det har jag inte. Tack och lov... [skratt].”

”Nää jag... visst det kan vara släkt och vänner vet vilket val jag har gjort och går jag på andra tillställningar så... så märker man hur självklart dem tycker det är att man ska dricka. Så det kan ju vara så här... Du ska väl också ha? [skratt]... Nä det är bra för mig. Att det är så normalt att man ska dricka alkohol när det är lite extra, lite fest eller så eller om man träffar en stor grupp människor vare sig det är affärslunch eller så ska det ofta vara så att det ska vara alkohol. Det är det vi också känner i föreningen det är mer normal att dricka än inte att inte göra det. Det är det vi vill ifrågasätta... åh det här skit i traditionerna vi skapar egna. Så det kan man märka om man är på andra ställen att det är så normalt. Bara man är på en föreningens resa så märker man att det är så... om de ska tacka eller så får man en flaska vin eller champagne eller så. [skratt] ... så det kan vi skratta åt så. Tanken var väl god men lite fel i vårt läge.”

IP B ”Jag har fått många vänner på senare år som använder alkohol. Jag kan ju umgås med dem utan att det stör mig. Och dem accepterar mig och mina val. Ja... alltså jag försöker inte tänka så mycket på det. Det händer väl... men jag har ju bestämt mig... Jag håller mig fortfarande ifrån det. Vi pratar väldigt mycket om att det normala i samhället är att dricka och hur vi förhåller oss till det.”

IP C ”Ja... det ska ju vara när det är personalfest, julbord... det händer ju inte så ofta heller...men det händer ju. Då åker jag hem när de blir för full... då orkar jag inte med dem. [skratt]... annars tycker jag det går jätte bra. De vill alltid veta varför. Ja...om man säger att man inte vill ...då frågar dem. Varför då? ... man ska alltid behöva förklara sig.”

IP D ”Ja det gör jag. Nää det är det inte. [Skratt] Jag dricker alkoholfritt och liksom... det är nog med det. På fester där liksom där vissa blir lite överförfriskade så söker jag ju mig till dem som inte är fullt lika förfriskade eller hur man ska säga. Så att... Det har mycket att göra med att vid en viss gräns så är det inte givande längre att prata med en berusad person. Jag avviker ju inte fortare än nån annan det är ju inte det.”

IP E ”Jag har bara en riktigt nära vän som är helnykterist ... sen är mina närmaste vänner småbarnsföräldrar just nu... de är ju nyktra på ett naturligt sätt... och de är ju för fan tråkigare än mig... Jag har mycket vänner som dricker alkohol... de får de gärna göra... jag ska inte vara någon domstol i det ... ute på krogen... det har jag ingen riktigt lust med... men det kanske har att göra med min ålder [skratt]. Nää... jag brukar se till att jag har någon rolig dricka att dricka... typ cider... fläderblomsdricka... så jag kan skoja till det... champagnekork på den... lite dyr.. känns lite högtidligt så där... Det jag kan känna en rädsla för är att beställa något i en bar... svårt att få folk at förstå att men vill ha alkoholfritt... Nja... jag upplever inte att det förekommer gruppträck...”

IP F ”Nej det gör jag inte. Nja... ja jag kan ju bli lite stressad och lite irriterad över fulla människor och sådär men jag får ju absolut inte en tanke att jag ska dricka att liksom nu ska jag supa mig full utan frågar nån mig så säger jag så för mig är det inte världens största grej och säga att nej jag vill inte ha..utan.. och det brukar oftast inte bli nån stor grej av det heller. Utan säger man tydligt att man inte vill ha så brukar de flesta inte tjata. Ja absolut gruppträck att dricka fanns när jag var yngre.”

5:4:1 Sammanfattning

IP A svarade att kompiskretsen hade samma syn på alkohol och hon ansåg att hon var för ung för att dricka. Hon berättar att hon inte har varit utsatt för något rejält grupptryck men kan tycka att förväntningarna ibland är att man ska dricka alkohol t.ex vid affärsluncher. Hon svarar att föreningen ifrågasätter detta och tycket att man ska förbise traditionerna och skapa egna traditioner utan alkohol.

IP B svarar att föreningen var en räddning för honom. Det hade hänt att han blev utsatt för grupptryck men han hade bestämt sig och håller sig till det beslutet ännu.

IP C svarar att hon upplever grupptryck vid t.ex. personalfester och julbord. Hon ser föreningens gemenskap som positivt, de kan göra saker tillsammans med likasinnade individer.

IP D svarade att hon gick med i föreningen för hon fick jobb i den men det som är intressant är ju varför hon har stannat kvar. Hon berättar att hon har ändrat sin identitet till att vara nykterist sen påverkar föreningen i sig hennes beslut.

IP E svarade att hon ville förstärka sitt val inför sig själv och hon berättar att hon tycker det var ett självklart val och hon skulle jättegärna ta det valet igen. Hon upplever inget grupptryck.

IP F svarade att han inte upplever något grupptryck utan säger att är man tydlig med sitt val så förstår omgivningen.

Kapitel 6 Analys

I detta kapitel kommer vi först analysera data som vi har samlat in tematiskt med tidigare forskning. Den tidigare forskningen som vi använder har vi beskrivit i kapitel 3. Sedan kommer vi analysera data med hjälp av olika teorier. Dessa teorier är skyddande faktorer, attachment, social konstruktivism, social identitetsteori och gruppteori. Teorier som vi använder oss av beskrivs i kapitel 4. Därefter sammanställs data efter vilken lokalförening av nykterhetsföreningen intervjupersonen tillhör och sedan sker en helhetsanalys för att urskilja en förståelse av helheten i materialet. Vi har även gjort delkommentarer under varje del där det viktigaste som framkommit beskrivs kortfattat.

6:1 Analys i förhållande till tidigare forskning

6:1:1 Uppväxt

Sanchez, de Oliveira och Nappo (2005) beskrev att en av de viktigaste faktorerna som framkom i deras studie varför ungdomar valde att inte prova droger var en god anknytning mellan föräldrar och barn som präglades av trygghet och stöttning. Fountain, Bartlett och Griffiths (1999) beskriver orsaker till att ungdomar väljer att inte prova droger och de främsta orsakerna hos äldre ungdomar var ointresse för effekterna av droger och bland de yngre var rädsla för effekter och bieffekter.

IP A svarar att hon har upplevt trygghet under uppväxten. Orsakerna till att hon väljer att vara nykter och drogfri är att hon gick med i en nykter förening samt att hon inte tyckte att det smakade gott med alkohol. Hon berättar att hon aldrig varit särskilt intresserad av alkohol.

IP B berättar att han upplevde trygghet under uppväxten. Orsakerna till att han valde att vara nykter och drogfri är att han inte hade särskilt stort intresse av alkohol och droger. Han blev avskräckt när han provade första gången samt att han gick med i en nykter förening där han hittade gemenskap med andra nyktra ungdomar.

IP C svarar att det fanns värme och kärlek med det visades inte öppet. Hon berättar att hon valt att vara nykter och drogfri på grund av att hon missbrukade och vill inte göra det längre. Hon ville fylla sitt liv med andra saker.

IP D svarar trots att föräldrarna bråkade mycket så fanns det ändå mycket kärlek och trygghet inom familjen. Hon berättar att hon valt att vara nykter och drogfri av flera orsaker. Det konsumerades mycket alkohol hemma under uppväxten och hon hade en pojkvän som utvecklade alkoholism. Hon fick även ett jobb inom en nykterhetsförening vilket krävde att hon var nykterist. Hon provade att röka cannabis men bieffekter i form av mardrömmar fick henne att sluta med detta.

IP E svarar att relationen till mamman präglades av trygghet och pålitlighet medan relationen till pappan beskrivs som präglad av misstro på grund av dennes alkoholmissbruk. Hon berättar att hon valt att vara nykter och drogfri på grund av rädsla för att utveckla alkoholism då det finns i släkten samt att det var en befrielse att välja att inte dricka då hon successivt kände att hon ville det längre.

IP F svarar att han inte upplevde trygghet och kärlek under uppväxten. Han berättar att han valt att vara nykter och drogfri på grund av att livet blev ohållbart då han missbrukade både alkohol och droger.

6:1:2 Delkommentar

Majoriteten uppger att de har upplevt trygghet och kärlek under uppväxten. Intervjupersonerna uppger att de inte har varit någon stor uppoffring att avstå alkohol och droger då de inte har haft något intresse eller nyfikenhet. Avvikande är två intervjupersoner som uppger att de fastnade direkt för alkohol och droger. Dessa två personer har även upplevt att det inte fanns någon trygghet och kärlek eller att den inte visades öppet.

6:1:3 Skyddande faktorer

Branström, Sjöström och Andreasson (2008) beskrev att viktiga skyddande faktorer rörande droganvändande kan vara familjen, skolmiljön och vänkretsen.

IP A berättar att hon är uppvuxen med båda sina föräldrar. Hon berättar att hon trivdes bra i skolan samt att hon hade många vänner hon trivdes med. Hon beskriver att hon trivdes bra med sina vänner.

IP B är uppvuxen med båda sina föräldrar. Han berättar att han blev mobbad under skoltiden och att han inte var delaktig i någon gemenskap i klassen eller på fritiden. Han berättar att han vantrivdes vansinnigt mycket i skolan.

IP C uppger att hennes föräldrar skilde sig när hon var 13 år. Hon trivdes i skolan och hon berättar att det gick bra. Kompisar var viktiga, hon hade någonting att "fly i".

IP D har växt upp med båda sina föräldrar. Hon vantrivdes under lågstadiet på grund av lärarinnan med det blev bättre när hon kom upp i mellanstadiet. Under skoltiden fram till högstadiet umgicks hon mest med killarna och sedan i högstadiet fick hon fler närmre vänner.

IP E berättar att hon är uppvuxen med båda sina föräldrar. Hon beskriver att hon trivdes bra i skolan. Hon har alltid haft många nära vänner som hon trivts med.

IP F berättar att föräldrarna skilde sig när han var 12 år. Han trivdes inte i skolan och skolkade mycket. Han hade många vänner, han har aldrig haft problem att knyta kontakter.

6:1:4 Delkommentar

Majoriteten uppger att de är uppvuxen med båda sina föräldrar. Majoriteten uppger även att de trivdes i skolan och att det har gått bra i skolan. Två avviker och upplevde att de inte trivdes i skolan och detta bidrog till att de presterade sämre.

6:1:5 Grupp och identitet

Lilja och Larsson (2003) beskriver grupps faktorer för ungdomar. Grupper kan ge trygghet och identitet samt stöd gentemot omgivningen.

IP A berättar att hon gick med i en nykter förening främst för gemenskapen och aktiviteterna som föreningen anordnade. Hon berättar att halva klassen gick med samtidigt i föreningen och att detta påverkade hennes val.

IP B berättar att han gick med i föreningen för att de kom förbi skolan och bjöd in till en träff. Han beskriver att han blev nyfiken och gick dit. Han hittade där nya vänner och en gemenskap. Han beskriver att det blev som en räddning för honom då han mobbades och inte hade vänner i skolan.

IP C beskriver att hon gick med i föreningen för att de hade många nyktra och drogfria aktiviteter. Det fanns en gemenskap med andra nyktra och drogfria människor där.

IP D berättar att hon gick med i föreningen för att hon fick ett jobb där. Hon beskriver att hon samtidigt fick en identitet som nykterist som hon trivdes med vilket gjort att hon stannat kvar.

IP E svarar att hon gick med i föreningen på grund av att hon hade bestämt sig att bli nykterist och ville förstärka sitt val för sig själv. Hon var även nyfiken på föreningen och ville veta mer om alkoholism då hon eventuellt ville jobba med detta i framtiden.

IP F beskriver att han gick med i föreningen för att där fanns en gemenskap med likasinnade som valt att vara nyktra och drogfria.

6:1:6 Delkommentar

Orsakerna till att de från början valde att gå med i föreningen varierar. Majoriteten uppger dock att de inom föreningen har hittat gemenskap med likasinnade som har valt ett liv i nykterhet och drogfrihet vilket de anser är positivt.

6:2 Analys i förhållande till teori

6:2:1 Attachment

Lilja och Larsson beskriver anknytningens betydelse vid ungdomars bruk av alkohol och droger med en attachmentmodell. En svag anknytning med otrygg uppväxt kan leda till att ungdomar söker sig till avvikargrupper och kan få en ökad risk för beteendeproblem. (Lilja & Larsson, 2003, s.64f).

IP A och B beskriver att de haft en uppväxt präglad av trygghet samt att föräldrarna haft ett normalt icke problematiskt förhållningssätt gentemot alkohol och droger. IP A beskriver att hon testat att smaka alkohol under tonårstiden men att hon aldrig varit berusad. Hon berättar att hon aldrig varit särskilt nyfiken på alkohol. Hon uppger att hennes morfar hade alkoholproblem.

IP B berättar att han provat att dricka alkohol och blev avskräckt första gången. Han uppger att hans morfar hade alkoholproblem. Han berättar att han själv inte haft något intresse av alkohol eller droger.

IP C berättar att det fanns värme och kärlek inom familjen men att det inte visades öppet. Hon berättar att pappan hade alkoholproblem under uppväxten. Hon berättar att hon själv har missbrukat både alkohol och droger.

IP D berättar att föräldrarna bråkade ganska mycket men att det visades kärlek och fanns trygghet inom familjen. Hon berättar att föräldrarna konsumerades mycket alkohol under perioder i uppväxten men hon vill inte beskriva dem som alkoholister. Hon berättar att hon under tonårstiden ibland drack alkohol vid fester. Hon testade även att röka cannabis. Hon upplever inte att hon haft ett missbruk.

IP E beskriver att hon hade en trygg och pålitlig anknytning till sin mamma medan relationen till pappan präglades av misstro på grund av dennes alkoholproblem. Hon berättar att pappa var alkoholist medan mamma hade ett normalt förhållningssätt till alkohol. Hon berättar att hon drack på "tonårsvis" det vill säga ibland drack hon mer än hon från början avsåg.

IP F berättar att han varken upplevt kärlek eller trygghet under uppväxten. Han beskriver att båda föräldrarna hade alkoholproblem. Han berättar att han missbrukat både alkohol och droger.

6:2:2 Delkommentar

Tre intervjupersoner berättar att de upplevde en övervägande trygg uppväxt. Två berättar att det saknades trygghet under uppväxten och en upplevde att modern var en trygg faktor medan relationen till fadern var ett orosmoment. Majoriteten har haft ett oproblemiskt eget bruk av alkohol och droger. Två avviker och berättar att de haft ett missbruk av alkohol och/eller droger. Samtliga har haft släktingar som missbrukat men tre har haft föräldrar som de anser haft alkoholmissbruk.

6:2:3 Skyddande faktorer

Skyddande faktorer kan vara skolframgång, att barnet inte har drabbats av många separationer under uppväxten. Skyddsfaktorerna kan både ses individuella- och som familje- samt föräldrafaktorer. (Lagerberg & Sundelin, 2012, s.87ff). IP A har inte upplevt föräldraseparation under uppväxten och har haft en bra skolgång. IP B har inte upplevt föräldraseparation under uppväxten och han hade en bristande närvaro i skolan. IP C har upplevt föräldraseparation då hennes föräldrar skilde sig när hon var 13 år. Hon trivdes bra i

skolan och det gick bra där. IP D har inte upplevt någon föräldraseparation under uppväxten. Hon beskriver att hon alltid haft lätt för sig i skolan. IP E har inte upplevt någon föräldraseparation under uppväxten. Hon berättar att hon inte var högpresterande men att hon klarade sig i skolan. IP F berättar att han upplevt föräldraseparation under uppväxten då föräldrarna delade på sig när han var 12 år. Han trivdes inte i skolan och skolkade mycket men ansträngde han sig så klarade han det bra.

6:2:4 Delkommentar

Majoriteten har inte upplevt en separation av föräldrarna under uppväxten. Två avviker och berättar att föräldrarna skilde sig och flyttade isär under uppväxten. Majoriteten gick det bra för i skolan och två avviker då de inte trivdes i skolan.

6:2:5 Social identitetsteori och gruppteori

Enligt den sociala identitetsteorin så påverkas självuppfattningen av grupptillhörigheter. (Helkama & Myllyniemi m.fl., 2000, s.60). Även vår identitet påverkas av gruppmedlemskap. (Ibid. 2000, s.267). Medlemskapet i en grupp hjälper individen att bygga upp och stärka sin identitet. (Lalander & Johansson, 2008, s.58f). Ungdomar som väljer att inte använda alkohol och droger söker sig ofta till likasinnade som delar gemensamma attityder och normer gentemot nykterhet. (Lilja & Larsson, 2003, s.79f). Enligt socialkonstruktivismen så utvecklar ungdomar tillsammans gruppnormer. (Ibid. 2003, s.37).

IP A berättar att hon från början inte gjorde ett aktivt val att hon skulle vara nykter när hon gick med i nykter förening. Det föll på plats med tiden då hennes umgänge bestod av likasinnade som valde att vara nyktra och drogfria. Hon upplever ibland att det finns förväntningar vid olika tillställningar att hon ska dricka alkohol men att de flesta accepterar hennes val.

IP B beskriver att han hade få vänner innan han gick med i föreningen där han hittade en gemenskap med likasinnade vänner. Han berättar att han har vänner som använder alkohol och att dessa accepterar hans val att vara nykter. Han uppger att de ibland inom föreningen pratar om den sociala normen att dricka alkohol och att de är en minoritet mot den som nykterister.

IP C berättar att hon valde att gå med i en nykter förening då hon där hittade likasinnade vänner att hitta på saker med. Hon säger att gemenskap är viktigt. Hon berättar att hon kan uppleva "gruppsyck" eller förväntningar på att hon ska dricka alkohol vid vissa tillställningar främst i samband med jobbet. Hon upplever att hon då behöver förklara sitt val att vara nykter.

IP D berättar att hon i samband med att hon började jobba inom en nykterhetsförening så byttes hennes identitet ut till "nykterist". Alla i omgivningen visste om att hon var nykterist och hon upplevde att det var lättare att ha en stämpel på sig som nykterist än att bara dricka ibland. Tidigare förekom det "tjat" när hon valde att inte dricka. Detta slipper hon nu när omgivningen vet om och accepterar hennes val.

IP E beskriver att hon gick med i en nykter förening för att stärka sitt val inför sig själv. Samma dag som hon beslöt sig för att bli nykterist gick hon med i föreningen för att förstärka detta val. Hon beskriver det som en befrielse att ta ställning och göra detta val. Hon har många vänner som dricker alkohol och det upplever hon inte som ett problem. Dock tycker hon ibland att det kan vara jobbigt att beställa alkoholfritt i en bar då hon då kan få massa frågor.

IP F berättar att han gick med i en nykter förening för att där fanns likasinnade och en gemenskap. Han berättar att han inte upplevt något direkt gruppsyck. Han säger att är man tydlig i sitt val så förstår omgivningen.

6:2:6 Delkommentar

Orsakerna till att de från början valde att gå med i föreningen varierar men det gemensamma är att de inom föreningen hittat en gemenskap med likasinnade eller en identitet som nykterist som är betydelsefull.

6:3 Helhetsanalys i de olika lokalföreningarna

Efter jämförelsen av intervjupersonernas svar gentemot tidigare forskning samt analysverktyg görs här en helhetsanalys med avsikt skapa en förståelse av helheten enligt hermeneutisk utgångspunkt. Först gör vi en sammanställning av intervjupersonernas svar uppdelat på vilken lokalförening de tillhör och efter denna sammanställning av lokalföreningarna görs det

delkommentarer där det viktigaste som har kommit fram belyses. Därefter görs en helhetsanalys av samtliga intervjupersoner.

6:3:1 Sammanställning av intervjupersonernas svar lokalförening 1

Intervjupersonerna C och F tillhör lokalförening 1. Båda har ett missbruk/beroende av alkohol och eller droger bakom sig. IP C berättar om en uppväxt där det fanns trygghet och kärlek men att detta inte visades. Hon beskriver uppväxtmiljön som ”dyssig” det vill säga dysfunktionell. IP F berättade att det inte fanns kärlek och trygghet under uppväxten och att den var fylld av bråk och stök. IP C berättar att trivdes bra i skolan och det gick bra. IP berättar att det gick bra prestationsmässigt om han ansträngde sig men att han inte trivdes där. Både IP C och F har föräldrar med missbruksproblematik. IP C hade en pappa som missbrukade och en mor som hon beskrev som medberoende. IP F berättar att båda föräldrarna missbrukade. IP C och IP F umgicks under uppväxten i grupper där det användes alkohol och droger. IP C och IP F berättar att en stor bidragande orsak till att de valde att gå med i en nykter och drogfri förening var för att där fanns ”likasinnade” och en gemenskap. IP C säger ”*En gemenskap... det är viktigt*”. IP F säger ”*Gemenskap med likasinnade framförallt..*”. IP C berättar att hon ibland umgås i sammanhang där alkohol används. Detta är oftast genom jobbet och det uppstår då ibland situationer där hon behöver förklara sig varför hon har valt att inte dricka alkohol. IP F berättar att han inte umgås i grupper där alkohol används men om han är i ett sammanhang där det dricks alkohol får han ibland förklara sig. Han beskriver att om han är tydlig brukar det inte vara några problem. De flesta brukar respektera hans val om han är tydlig.

6:3:2 Sammanställning av intervjupersonernas svar lokalförening 2

Intervjupersonerna A och B ingår i lokalförening 2. Båda berättar om ett familjklimat som präglades av trygghet. Föräldrarnas förhållande till alkohol beskriver de båda som ”normalt” men båda har en äldre släkting med alkoholproblem. IP B berättar att han blev mobbad under skoltiden medan IP A haft en bra skoltid. IP A hade vänner som hon trivdes med och som är trygga. IPA beskriver ”*att man har kompisar som är lika, med bra intressen o trygga.*”. IP B berättar att han inte upplevde gemenskap med vänner som han trivdes med. Båda har provat att dricka alkohol under tonårstiden men att det dels smakade illa och att de inte var särskilt intresserade eller nyfikna på effekten. Båda gick med i föreningen under högstadietiden. IP A berättar att halva klassen gick med samtidigt och att detta var en bidragande orsak. Hon

berättar att det till en början var aktiviteterna som lockade. IP B beskrev att han blev nyfiken när föreningen de värvade medlemmar i skolan och gick på en aktivitet där han träffade nya vänner som han trivdes med. Båda beskriver att de inom föreningen hittade en gemenskap med likasinnade vänner som valde att vara nyktra och drogfria. IP A berättar att hon umgås i sammanhang där alkohol används. De flesta vet om och respekterar det val hon har gjort att inte använda alkohol och droger. IP B har många vänner som använder alkohol. Han upplever att det inte stör honom. De vet om och har accepterat hans val. Han berättar att de inom föreningen ofta diskuterar förhållningssättet till att majoriteten i samhället dricker alkohol.

6:3:3 Sammanställning av intervjupersonernas svar lokalförening 3

IP D och IP E ingår i lokalförening 3. IP D berättar att uppväxten präglades av ett tryggt familjeklimat men att det förekom en del bråk mellan föräldrarna. IP E berättar att hon upplevde trygghet under uppväxten men att förhållandet till pappa präglades av misstro på grund av dennes alkoholmissbruk. Hon berättar att hon upplevde mamma som en källa till trygghet. IP D berättar att hon haft lätt för sig i skolan och hon har hela tiden haft en kompiskrets under uppväxten och att de ibland drack alkohol. Hon berättar att idrott var ett stort intresse och att hon haft vänner som delat detta intresse. IP E berättar att hon klarade skolan bra och under tonårstiden umgicks med en vänkrets där de drack på tonårsvis det vill säga ibland ”för mycket”. IP D berättar att hon gick med i föreningen för att hon fick jobb där. Hon berättar att alkoholdrickande inte var något som var svårt att ge upp. Hon berättar att hon i samband med detta fick en identitet som nykterist. *”När jag hade jobbat där så vart det som att hela identiteten byttes ut. Då visste ju alla hon dricker inte. Alla i min omgivning. Då märkte jag att det var nästan lättare att ha en stämpel på sig som nykterist än att bara dricka ibland. När man dricker ibland så tjatar de på fetser.”* IP E berättar att önskan att sluta dricka alkohol successivt växte fram och när hon bestämde sig för att bli nykterist stärkte hon detta val genom att gå med i föreningen. *”Jag tänkte det för att förstärka mitt eget val inför mig själv ... inte inför någon annan... det har jag inget behov av... jag gick in på hemsidan på nätet och blev medlem där. Det kändes som ett helt självklart val. Detta val skulle jag jätte gärna ta igen om det blir så...”*. Båda umgås i grupper där alkohol dricks. Båda berättar att de i samband med detta ofta dricker något alkoholfritt. De upplever att de inte behöver förklara sitt val längre utan omgivningen vet om att de är nykterister. IP E beskriver att blev lättare att ”slippa” dricka på tillställningar när de tagit ställning och blivit nykterister.

6:3:4 Delkommentarer

Utmärkande i lokalförening 1 är att båda intervjupersonerna har upplevt en otrygg uppväxt där trygghet och kärlek inte har funnits eller inte har visats. De har båda haft missbrukande föräldrar samt haft ett eget missbruk. Medlemskapet i föreningen har varit positivt och det är främst gemenskapen med likasinnade som är viktig.

Utmärkande för intervjupersonerna i lokalförening 2 är att familjeklimatet var präglat av trygghet och kärlek under uppväxten. Föräldrarnas förhållande till alkohol beskriver de som normalt men det finns äldre släktingar med alkoholproblem. De har provat alkohol under uppväxten men uppger att det smakade illa och att de inte var särskilt intresserade eller nyfiken på effekten. Medlemskapet i föreningen har varit positivt och det var först och främst aktiviteterna med likasinnade som lockade. En av intervjupersonerna fick senare jobb inom föreningen. Intervjupersonerna svarar olika när det gäller kompisar och skola. Den ena har haft många kompisar och skolan har funkade bra. Den andra personen uppger att han har varit mobbad under skoltiden och inte haft några vänner förrän han kom med i föreningen och att han där fick vänner med likasinnade. Båda intervjupersonerna uppger att de har haft kompisar under uppväxten och att de har gått ur skolan. Dock uppger en av personerna att han inte trivdes i skolan.

Utmärkande i lokalförening 3 är att båda intervjupersonerna har upplevt trygghet och kärlek under uppväxten. Föräldrarnas förhållande har varierat då det har funnits de som har använt mycket alkohol i perioder under uppväxten och en förälder som har varit alkoholist. De har båda provat alkohol. Där den ena ibland har druckit för mycket. Hon har haft svårt att veta när det är nog för kroppen. Medlemskapet har varit positivt. En av intervjupersonerna gick med då hon fick ett arbete inom föreningen den andra gick med för att förstärka sitt val till ett nyktert liv. Båda intervjupersonerna uppger att de har haft kompisar under uppväxten och att skolan har fungerat bra.

6:4 Helhetsanalys kopplat till tidigare forskning och analysverktyg

Lilja och Larsson (2003) tar upp anknytningen till föräldrar och hur den kan påverka ungdomars framtid. Ungdomar som har haft en bra trygghet i barndomen har en lägre risk än ungdomar som haft en otrygg uppväxt att hamna i grupper med missbruk. (Lilja & Larsson, 2003, s.64f). IP A, IP B och IP D beskriver att anknytningen till föräldrar präglades

övervägande av trygghet. IP C berättar att det fanns kärlek inom familjen men att detta inte visades öppet. IP F berättar att det inte fanns trygghet inom familjen. IP E beskriver att anknytningen till mamma var stark och präglad av trygghet och stöttning medan anknytningen till fadern var präglad av misstro. Sanchez, de Oliveira och Nappo (2005) skriver att en betydande faktor som skyddade ungdomarna i deras undersökning från att prova droger var en god anknytning till föräldrar präglad av stöttning och trygghet.

En del av de ungdomar som inte använder alkohol och droger har personliga erfarenheter av alkoholism inom familjen. Detta kan vara orsaken till varför de väljer att vara nyktra (Lilja & Larsson, 2003, s.80). IP C, IP E och IP F hade en eller flera missbrukande föräldrar. IP A och IP B hade en äldre släkting som missbrukade alkohol. IP D berättar att hennes föräldrar periodvis drack för mycket men hon vill inte benämna dem alkoholister. Epler, Sher och Piasecki (2012) beskriver att ungdomar som upplevt alkoholmissbruk hos föräldrarna under uppväxten var själva mer benägna att dricka mer alkohol.

IP A, IP B, IP D och IP E berättar att alkoholdrickande eller droganvändande inte var något som intresserade dem och därför inte var något som var av större betydelse att sluta med. Fountain, Bartlett och Griffiths (1999) skriver att de främsta orsakerna till varför individerna i deras undersökning inte provat illegala droger var för äldre respondenter ointresse för effekterna av droger. IP C och IP F har själva haft ett eget missbruk. Skolprestationerna hos IP A, IP C, IP D och IP E var goda. IP B beskriver att det inte gick bra i skolan på grund av mobbningen han utsattes för. IP F berättar att det gick bra prestationsmässigt om han ansträngde sig men att han inte trivdes i skolan. Branström, Sjöström och Andreasson (2008) har gjort en studie om risk och skyddsfaktorer samt dess betydelse. Det finns risk och skyddsfaktorer som identifierats ha betydelse för att skydda mot eller skapa risk för droganvändande eller riskfyllt beteende. En av dessa betydelsefulla faktorer var skolmiljö och skolprestationer.

Ungdomar har ofta liknande förhållande till alkohol och droger som sina vänner. (Lilja & Larsson, 2003, s.115f). IP A, IP D och IP E beskriver att de umgicks i vänskretsar där det delades ”normala” värderingar kring och bruk av alkohol. Det dracks alkohol ibland men de upplevde inte några problem kring detta. IP E nämner att det ibland dracks för mycket på ett som hon beskriver tonårsvis. IP B berättat att han inte ingick i någon gemenskap innan han gick med i föreningen. IP C och IP F umgicks i grupper med liknande värderingar och bruk av alkohol och droger. Individer väljer ofta ut vänner med likartade intressen och beteende

genom en selektionsprocess. (Lilja & Larsson, 2003, s.115f). De båda utvecklade ett eget missbruk av alkohol och droger samt så beskriver de att vännerna hade liknande bruk av alkohol och droger som dem själva. Cleveland, Feinberg och Jones (2012) menar att betydelsen av påverkan av vänkretsen maximeras i mitten av ungdomstiden.

IP A och IP B gick med i föreningen i högstadiet efter att föreningen varit på skolan och berättat om sin verksamhet. De blev nyfikna och lockade av de aktiviteter som föreningen anordnade. De hade inte innan de gick med i föreningen tagit något aktivt val att vara nyktra utan det var något som de till en början inte la så stor vikt vid. De var mest nyfikna på aktiviteterna. Sedan hittade de där en gemenskap med likasinnade och det blev en del identiteten att vara nykterist. IP C och IP F gick med i föreningen för att där fanns likasinnade som har valt att vara nyktra och drogfria. De slutade att använda alkohol och droger innan de gick med i föreningen. Väl i föreningen hittade de en gemenskap och nyktra och drogfria aktiviteter. De beskriver gemenskapen med likasinnade som mycket betydelsefull. Lyter och Lloyd (2003) skriver i sin artikel om hur gemenskap, regler och framtidstro påverkar individerna till att avstå från att dricka alkohol. Intervjupersonerna svarar ungefär lika på dessa frågor att gemenskapen i föreningen är viktig, att umgås med likasinnade och aktiviteterna i föreningarna hade en påverkan på valet att gå med i föreningen. Proakis Stone (2008) har genomfört en studie med syftet att förstå varför och hur ungdomar väljer att inte dricka alkohol. Resultaten visade att ett stöttande nätverk var betydelsefullt för att stå fast vid sitt beslut att fortsätta vara nykter.

Medlemskap i en grupp hjälper en individ att bygga upp och stärka sin identitet. (Lalander & Johansson, 2008, s.58f). IP D gick med i föreningen för att hon fick jobb där. Hon beskriver att identiteten byttes i samband med att hon började jobba inom föreningen. Identiteten som nykterist blev en positiv upplevelse och hon valde att fortsätta både vara med i föreningen och att vara nykter och drogfri efter att hon slutat jobba där. Den sociala identitetsteorin menar att självuppfattningen påverkas av grupptillhörigheter. (Helkama & Myllyniemi m.fl., 2000, s.60). Hon beskriver att det blev betydligt lättare att välja att inte dricka på tillställningar efter att hon blivit medlem i föreningen och på så vis blivit nykterist. IP E gick med i föreningen för att stärka beslutet att vara nykter inför sig själv. Hon beskriver att beslutet var enkelt och ett av de bästa beslut hon tagit i sitt liv. Hon ville inte längre dricka alkohol, beslutet att gå med i föreningen gjorde valet befäst. Vår identitet har enligt social identitetsteori nära samband med gruppmedlemskap. (Ibid. 2000, s. 267). Enligt den sociala identitetsteorin så

skapar en grupp en ”vikänsla” inom gruppen som individen tillhör. (Lilja & Larsson, 2003, s.38ff). IP B berättade om att det inom föreningen ibland diskuteras hur de ska hantera omgivningens normer att det normala i samhället är att dricka. IP A beskriver det som ”*skit i traditionerna vi skapar egna*”. Inom föreningen anordnas drogfria evenemang utan alkohol och droger. IP C beskriver att ”*vi vill göra saker utan att dricka och vi kommer på saker tillsammans*”.

Gruppteorin beskriver att en grupp har inre konturer som reglerar medlemskapet inom gruppen. Föreningen som intervjupersonerna tillhör har kravet att medlemmarna inte ska använda alkohol och droger. De inre konturerna består av gemensamma normer och värderingar. (Lalander & Johansson, 2008 s.58f). Medlemmarna skapar enligt socialkonstruktivismen tillsammans normer och värderingar som präglar gruppen. (Lilja & Larsson, 2003, s.37). IP A, IP B, IP C, IP D och IP E umgås i grupper där det förekommer alkohol. De beskriver att det händer att de får förklara varför de inte använder alkohol och droger men att det inte är några större problem. Alla är överens om att folk i allmänhet respekterar deras val att vara nyktra och drogfria.

Kapitel 7 Slutdiskussion

I detta kapitel kommer vi att sammanfatta studiens resultat, besvara våra frågeställningar och ha en diskussion runt detta. Vi kommer även ha en metoddiskussion och presentera förslag på fortsatt forskning. Vi anser att vårt arbete inte statistiskt kan generaliseras men däremot hävdar vi att vissa stabila mekanismer framträder och dessa stöds av tidigare forskning inom området och diskuteras nedan.

7:1 Besvarande av frågeställningar och diskussion

Våra frågeställningar i detta examensarbete var: Varför väljer medlemmar i en grupp att inte använda alkohol och droger och vilka faktorer som kan ha bidragit till valet? Varför valde de att gå med i föreningen och vilken betydelse har den för dem?

Vi tänker att enligt en socialkonstruktivistisk utgångspunkt kan en individs val delvis vara baserad på den uppväxt, bakgrund och sociala kontext som individen socialiserats in i. Vi ser samband mellan anknytningen till föräldrar under uppväxten och alkohol och drogers betydelse för individerna. Vi tolkar data som att en trygg anknytning hos intervjupersonerna till föräldrar har koppling till ett minskat intresse för alkohol och droger och dess effekter. Detta överensstämmer med tidigare forskning och teorier runt attachment. Individer med otrygg anknytning till föräldrar har en tendens att starkare anknyta till vänkretsen, detta stöds av våra data. Vänkretsens användande av alkohol och droger under uppväxten har genomgående varit likartad med intervjupersonernas egen. Vi har kommit i kontakt med uttrycket grupstryck i våra intervjuer. Mycket forskning hävdar dock att det inte enbart handlar om ett socialt tryck utan ett aktivt val av individen att söka sig till grupper med likasinnade gällande normer och värderingar. Intervjupersonernas föräldrars inställning och bruk av alkohol inverkar enligt tidigare forskning på individens eget bruk och helnyktra föräldrar kan enligt forskning vara en orsak till att en individ väljer att själv vara nykter och drogfri. Ingen av intervjupersonerna i vårt arbete har föräldrar som är helnykterister. Däremot hade de två intervjupersoner som själva utvecklade ett missbruk föräldrar som själva missbrukade. Samtliga intervjupersoner har närstående som missbrukat alkohol. Detta är något som majoriteten av intervjupersonerna menar har bidragit till att de själva valt att vara nyktra och drogfria. När intervjupersonerna själva svarat på varför de valt att vara nyktra och drogfria berättar hälften att de gjort ett medvetet aktivt val till detta. Två intervjupersoner bröt ett eget missbruk och valde då fortsättningsvis att vara helt nyktra och drogfria. En kände en

växande önskan att "slippa" dricka och valde då att ta ställning och bli nykterist. Detta befastes genom att hon gick med i en nykter förening. Övriga tre berättar att valet att vara nykter och drogfri kom "på köpet" när de gick med i den nyktra och drogfria föreningen.

Anledningen till att intervjupersonerna ursprungligen gick med i föreningen hade flera orsaker. Tre gick med för att de blev nyfikna eller fick jobb inom föreningen och blev efter detta medlemmar i föreningen där det anordnades mycket aktiviteter. Det gemensamma var sedan att de hittade där en gemenskap med personer som de redan kände eller lärde känna där och som delade en gemensam syn på alkohol och droger. Dessa menar att alkoholen inte var något större intresse och därför inget som var något negativt att sluta med. Man kan se det som att dessa individer anpassade sig till och införlivade gruppens normer och värderingar. Två andra intervjupersoner gick med för att de valt att sluta missbruka och inom föreningen hittade en gemenskap med likasinnade det vill säga individer med liknande normer och värderingar gällande alkohol. En intervjuperson gick med för att hon hade en önskan att "slippa" dricka och medlemskapet blev ett sätt att stärka sig själv i beslutet att bli nykterist. Dessa tre kan anses innan medlemskapet i föreningen haft normer och värderingar gällande alkohol som fanns inom föreningen. Majoriteten av intervjupersonerna menar att betydelsen av att de är med i föreningen är att det där finns en gemenskap med likasinnade. Enligt social identitets teori och gruppteori har medlemskap i förening nära samband med individers identitet. Detta överensstämmer med majoriteten av intervjupersonerna som berättar att de inom föreningen fått en identitet där en del av identiteten är att vara nykter och drogfri. Det diskursiva identitetsskapandet inom föreningen verkar alltså vara av stor betydelse där gruppens diskurs införlivas i den egna självbilden och stärker den.

7:2 Metoddiskussion

Kvale & Brinkman beskriver att telefonintervjuer ibland används i kvalitativa intervjuer. Fördelen med att göra intervjuer öga mot öga kan vara att man då även får med intervjupersoners kroppsspråk. Fördelar med telefonintervjuer kan vara att det är möjligt att genomföra intervjuer trots geografiska avstånd. (Kvale & Brinkman, 2009, s.163f). Vi genomförde tre intervjuer öga mot öga och tre via telefonen. Detta med anledning av att det var svårt att hitta intervjupersoner som bodde inom ett rimligt avstånd geografiskt samt att fler var beredda att ställa upp om de genomfördes via telefon. Vi ansåg även att vi inte var ute efter ickespråkliga uttryck hos respondenterna. Vi upplevde inte några direkta skillnader mellan de intervjuer som genomfördes öga mot öga mot de som gjordes via telefon avseende

innehåll eller längd på intervjuerna. Möjligtvis kunde vi uppleva att vi som intervjuare blev bekvämare genom att vi inte riskerade att påverka eller "leda" intervjupersonerna i sina svar genom våra kroppsspråk eller instämmandet i vissa svar. Vi är medvetna om att detta kan ha påverkat data.

Vi utformade intervjuguiden efter forskning som övervägande är gjord på ungdomar. Detta gjordes på grund av att vi var ute efter att hitta faktorer som bidrog till beslutet att avstå alkohol och droger samt anser vi att mycket relevant forskning på området är gjord på just ungdomar. Vi hade stora svårigheter att hitta villiga intervjupersoner som var så unga som vi inledningsvis avsåg. Våra intervjupersoner hade varierande ålder mellan 23-40 år. En fördel med att vi även hade lite äldre intervjupersoner var att vi fick en större åldersspridning i data. Vi är medvetna om att det bredare åldersspannet påverkat data. Könsfördelningen inte är helt jämlikt fördelad. Vi använder en attachmentmodell och tidigare forskning rörande anknytning. Vi är medvetna om att anknytning är svårt att "mäta" och kan innebära validitetsproblem men anser ändå att det är relevant för arbetet. Vi har använt en del tidigare forskning som är gjord avseende varför ungdomar väljer att inte prova eller använda droger. Det har då varit illegala droger och inte alkohol. Detta kan bidra till validitetsproblem då vårt arbete även inbegriper alkohol. Våra intervjupersoner ingår i tre olika lokalföreningar och är därför i tre olika kontexter detta hanterades genom att vi först analyserade dessa tre för sig och sedan slå dem samman och se liknande diskurser då de ingår i samma rikstäckande förening.

7:3 Förslag på fortsatt forskning

Förslag på fortsatt forskning inom examensarbetets område kan vara att genomföra en kvantitativ undersökning för att kunna bidra till att mer data samlas in och därmed kunna göra en bredare statistisk generalisering av varför medlemmar i nyktra grupperingar väljer att inte använda alkohol och droger. Samt varför de väljer att gå med i dessa föreningar.

En annan intressant fråga kan vara att undersöka hur man kan få ungdomar som har en otrygg uppväxt och har föräldrar som använder alkohol och droger och som riskerar att väljas eller attraheras av destruktiva ungdoms grupper till att delta i ett aktivt föreningsliv t.ex. fotboll och ishockey. Kan detta bidra till umgänge i sundare icke normbrytande grupperingar för ungdomarna? Hur kan föreningslivet få kontakt och nå ungdomar med denna bakgrund? Detta är ett intressant område som kan vara föremål för fortsatt forskning.

Referenser

Abadi,Melissa Harris; Shamblen,Stephen R.; Thompson,Kirsten; Collins,David A.; Johnson,Knowlton. Influence of risk and protective factors on substance use outcomes across developmental periods: A comparison of youth and young adults *Subst. Use Misuse*, 2011, 46, 13, 1604-1612, Informa Healthcare Taylor & Francis, US United Kingdom.

Angelöw, B & Jonsson, T. (2000 [1990]). *Introduktion till socialpsykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Antonosky, A. (2004 [1987]). *Hälsans mysterium*. Köping: Natur och Kultur.

Backman, J. (2008 [1998]). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Bergström, G & Boréus, K. (red). (2005). *Textens mening och makt*. Lund: Studentlitteratur.

Bobakova,Daniela; Geckova,Andrea Madarasova; Klein,Daniel; Reijneveld,Sijmen A.; van Dijk,Jitse P. Protective factors of substance use in youth subcultures *Addict.Behav.*2012, 37, 9, 1063-1067, Elsevier Science, Netherlands.

Branström,R.; Sjöström,E.; Andreasson,S. Individual, group and community risk and protective factors for alcohol and drug use among Swedish adolescents *Eur.J.Public Health*, 2008, 18, 1, 12-18.

Cleveland,Michael J.; Feinberg,Mark E.; Jones,Damon E. Predicting Alcohol Use Across Adolescence: Relative Strength of Individual, Family, Peer, and Contextual Risk and Protective Factors *Psychology of Addictive Behaviors*, 2012, 26, 4, 703-713.

Epler, Anee J.; Sher, Kenneth J.; Piasecki, Thomas M. Reasons for abstaining or limiting drinking: A developmental perspective. *Psychology of Addictive Behaviors*, 2009, 23, 3, 428-442, American Psychological Association, United States.

Esaiasson, P, m.fl. (2007). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik.

Fountain,J.; Bartlett,H.; Griffiths,P.; Gossop,M.; Boys,A.; Strang,J. Why say no? Reasons given by young people for not using drugs *Addiction Research*, 1999, 7, 4, 339-353.

Helkama, K & Myllyniemi m.fl. (2006 [2000]). *Socialpsykologi, en introduktion*. Malmö: Liber.

Hollander, A & Borgström, K A. (red). (2009). *Juridik och rättsvetenskap i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S & Brinkman, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Lagerberg, D & Sundelin, C. (2012 [2000]). *Risk och prognos i socialt arbete med barn. Forskningsmetoder och resultat*. Stockholm: Gothia Förlag.

Lalander, P & Johansson, T. (2008 [1999]). *Ungdomsgrupper. I teori och praktik*. Danmark: Studentlitteratur.

Larsson, S, Sjöblom, Y. & Lilja, J. (red). (2008). *Narrativa metoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, S, Lilja, J & Mannheimer, K (red.). (2005). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, S. Kvalitativ metod – en introduktion. I Larsson, S, Lilja, J & Mannheimer, K (red.). (2005). *Forskningsmetoder i socialt arbete*. (s. 91-128). Lund: Studentlitteratur.

Lilja, J & Larsson, S. (2003). *Ungdomsliv, identitet, alkohol och droger. En multimensionellt och preventiv inriktad kunskapsöversikt med hermeneutiskt- socialpsykologisk fokus*. Statens Folkhälsoinstitut. Rapport nr: 2003:10 <http://www.fhi.se/PageFiles/3457/r2003-10-ungdomsliv-identitet-alkohol-droger.pdf> 2013-11-25.

Lyter, L.L.; Lloyd,S.C. Why some youth don't use alcohol: protective factors and implications for parenting skills. *J soc work pract addict*, 2003, 3, 2, 3-23.

Mccusker,CG; Roberts,G.; Douthwaite,J.; Williams,E. Teenagers and Illicit Drug-use - Expanding the User Vs Nonuser Dichotomy *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 1995, 5, 4, 221-241.

Olson, H. & Sörensen, S. (2011). *Forskningsprocessen – kvalitativa och kvantitativa perspektiv*: 3: e upplagan. Stockholm: Liber.

Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research & Evaluation Methods*. : 3: e upplagan. London: SAGE.

Payne, M. (2008[1991]). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur & Kultur.

Proakis-Stone, Lisa. The motives and experiences of college students who choose to abstain from drinking alcohol. Dissertation Abstracts International Section A: *Humanities and Social Sciences*, 2008.

Sanchez,ZV; de Oliveira,LG; Nappo,SA Main reasons for non-use of illicit drugs by young population exposed to risk situations *Rev.Saude Publica*, 2005, 39, 4, 599-605.

Språkrådet. (2008). *Svenska skrivregler*. Stockholm: Liber.

Trost, J. (2008). *Att skriva uppsats med akribi*. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk - samhällsvetenskaplig forskning*. Utlagd på Blackboard på Gävle Högskola 2013-09-06

Appendix

Bilaga 1

Information i samband med intervju

Akademien för hälsa och arbetsliv
Avdelningen för socialt arbete och psykologi
Socionomprogrammet 210 hp

Hej!

Vi heter Daniel och Marie, vi går på socionomprogrammets allmänna inriktning på Gävle Högskola och det har blivit dags att skriva vårt examensarbete. Examensarbetet vi ska skriva om handlar om varför medlemmar i en förening väljer att inte använda alkohol och droger. Syftet med uppsatsen är att hitta orsaker till att individer i en grupp väljer att inte använda alkohol och droger samt hur gruppen förhåller sig till omgivningen. Grunden för uppsatsen kommer att utgöras av intervjuer med sex individer som har gjort ett val att inte använda alkohol och droger samt ingår i en grupp med likasinnade. Din medverkan är frivillig och du förblir anonym. Du kan när som helst ångra dig och avsluta intervjun. Du kan även låta bli att svara på någon fråga som du tycker är obekvämt för dig och vi fortsätter då med nästa fråga. Intervjuerna kommer att ta ca en timme per person och äga rum på lämplig plats efter överenskommelse. Både Daniel och Marie kommer att närvara under intervjuerna och en bandspelare kommer att användas för att spela in intervjun. Detta görs då vi senare ska kunna skriva ner vad som har sagt under intervjun utan felaktigheter. Intervjun kommer sedan att analyseras och redovisas i vårt examensarbete i några citat uppdelat under olika teman. Vi kan garantera konfidentialitet vilket innebär att materialet kommer avkodas så att det inte framgår vem som har besvarat frågorna. Efter vi är klara med vårt examensarbete kommer banden med intervjuerna samt textutskriften att förstöras. Utöver Daniel och Marie är det möjligt att vår handledare under uppsatsen kommer ha tillgång till intervjumaterialet i skriven form, så att handledaren kan hjälpa oss i vårt arbete med att sammanställa examensarbetet.

Er medverkan skulle betyda mycket för oss!

Med vänlig hälsning Daniel och Marie

Bilaga 2

Intervjuguide

Uppväxt

- Ålder, hur ser din familjebild ut?
- Dina föräldrars utbildning och yrke?
- Växte du upp med båda dina föräldrar?
- Kan du berätta om dig själv och din uppväxt.
- Hur upplevde du din uppväxt och familjeklimatet?
- Hur var umgänget med dina kompisar?
- Hur upplevde du din skoltid/skolmiljön? Trivdes/vantrivdes. Gick det bra/dåligt i skolan?
- Har du provat alkohol/droger och hur upplevde du effekten?

Identitet/självkänsla

- Hur var dina föräldrars attityd till alkohol och droger? Använde någon närstående alkohol/droger under uppväxten? Fick du dricka alkohol för dina föräldrar innan du fyllde arton?
- Hur upplevde du din relation till föräldrar, syskon och kompisar under uppväxten? Var den trygg/otrygg, viktig/oviktig?
- Hur skulle du beskriva din självkänsla/självförtroende? Säker/osäker?
- Hur viktigt är det för dig att passa in/inte sticka ut? Vara som alla andra?

Skyddsfaktorer

- Hur kommer det sig har du valt att inte använda alkohol och droger?
- Vad kan ha hjälpt dig i ditt val att inte använda alkohol och droger?
- Hur var ditt umgänge/kompisars bruk av alkohol och droger? Användes det alkohol/droger?
- Hur har ditt nätverk påverkat att inte använda alkohol och droger?
- Vilken vetskap har du om alkohol och drogers skadeverkningar?

Grupp

- Hur kommer det sig att du gått med i föreningen?
- Känner ni er som minoritet, finns det påtryckningar från majoriteten? Upplever du eller har upplevt grupptryck att använda alkohol/droger?
- Umgås du i grupper som använder alkohol? Hur gör du på fester då alkohol förekommer?
- Hur förhåller ni er som grupp/förening till övriga samhället? Värvar ni medlemmar?
- Hur känner och tänker du inför framtiden?